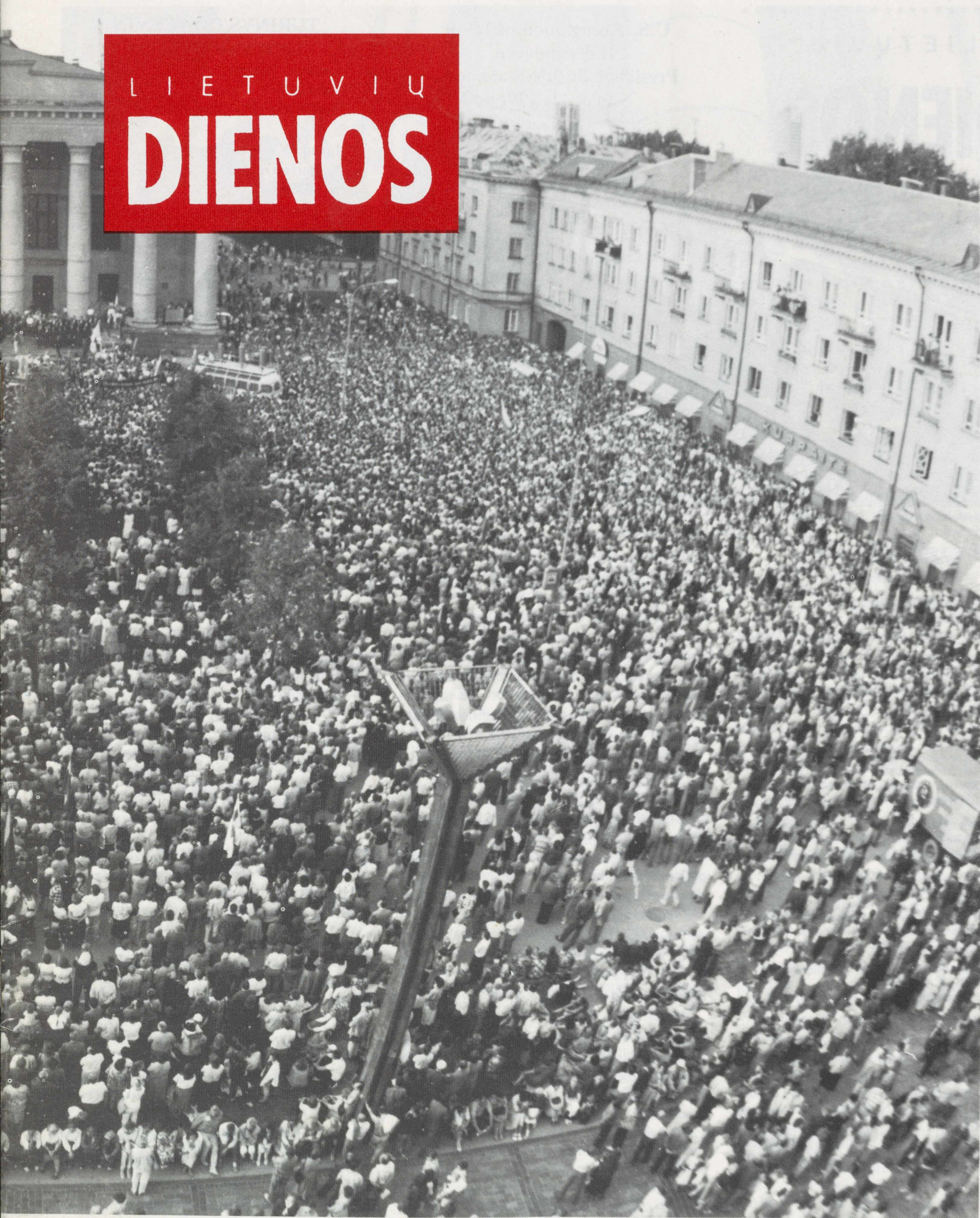

L I E T U V I Ų
DIENOS

VISA LIETUVA ŠVENČIA NEPRIKLAUSOMYBĖS PRIPAŽINIMĄ

LITHUANIAN DAYS

JUNE

1991

1991 M. BIRŽELIO MĖN.

LIETUVIŲ

DIENOS

LITHUANIAN DAYS

4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029

Telefonas: (213) 664-2919

1991, BIRŽELIS Nr. 6 (416)
JUNE, 1991 No. 6 (416)

Eina XLII metai
Volume XLII

• •

"LIETUVIŲ DIENOS" YRA SUJUNGTO SU "KALIFORNIJOS LIETUVIŲ", LEISTU 1946-49 M.
"LITHUANIAN DAYS" IS COMBINED WITH
"CALIFORNIA LITHUANIAN," PUBLISHED 1946-49

Redaguoja
Valerija Baltušienė
Redakcinė kolegija

Arūnas Barkus, M.S.
Margis Matulionis, J.D.
English Editorial Staff

Antanas F. Skirius
Leidėjas/Publisher

• •

Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu ar inicialais, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę
Signed or initialed articles do not necessarily reflect the opinion of the editors or Lithuanian Days magazine

Panaudojant medžiagą, prašoma pažymėti šaltinį
Use of material from "Lithuanian Days"
permissible only with indication of this source

Prenumerata atnaujinama automatiškai, nelaukiant atskiro pranešimo. Nutraukdamas prenumeratą, skaitytojas administraciją painformuoja laišku
Subscription will be renewed automatically at expiration date. If subscription is to be discontinued, notice to that effect should be sent to the publication

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpiūčio mėn.
Published monthly, except July and August

• •

"LITHUANIAN DAYS (ISSN : 0024-2950) is published monthly except July and August for \$25.00 per year by Anthony F. Skirius, Publisher, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029. Second-class postage paid at Los Angeles, California. POSTMASTER: Send address changes to LITHUANIAN DAYS, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029."

RATES/KAINOS

Single Copy/Atskiro nr. kaina.....\$ 2.50
Yearly Subscription/Prenumerata metams..... 25.00
Honorary Subscription/Garbės prenumerata..... 40.00

Rates in Canadian Dollars/Kainos Kanadiškais doleriais
Yearly Subscription/Prenumerata metams..... 30.00
Honorary Subscription/Garbės prenumerata..... 55.00

U.S. Recognition of Baltic Independence President Bush's Statement, Sept. 2, 1991

THE WHITE HOUSE

Office of the Press Secretary
(Kennebunkport, Maine)

... The Baltic peoples of Estonia, Latvia and Lithuania and their democratically-elected governments have declared their independence and are moving now to control their own national territories and their own destinies. The United States has always supported the independence of the Baltic States and is now prepared immediately to establish diplomatic relations with their governments.

The United States is also prepared to do whatever it can to assist in the completion of the current process of making Baltic independence a factual reality. To facilitate this, I will be sending the Deputy Assistant Secretary of State, Mr. Kamman, to the Baltics.

We also understand the enormous challenges that lie ahead for the Soviet people in meeting their own food and energy needs, particularly, and beginning true economic reform. Therefore, I'm sending Under Secretary of Agriculture Crowder with an experts' mission to survey with Soviet and republic officials their critical food requirements for the coming winter, particularly in those republics that are likely to be in the greatest need.

And in a month, a presidential mission led by Secretary of Agriculture Ed Madigan will bring a delegation of senior private sector and government officials to the USSR to seek solutions to a winter food problem if we determine that one exists, and to continue our long-term efforts to help the Soviet Union and the Soviet people resolve problems in food distribution.

I've also asked Secretary of State Jim Baker and our AID administrator, Mr. Roskens, to work with Project HOPE to augment and extend by presidential initiative our medical assistance to the USSR through the end of 1992.

We intend to work closely with Soviet and republic officials in both of these efforts. This morning I talked to the President of Estonia and of Latvia, as I did to Mr. Landsbergis of Lithuania a couple of days ago, to tell him of this official position now being taken by the United States of America.

TURINYS/CONTENTS

LIETUVIŠKOJI DALIS

Lietuva laimėjo.....	3
K. Milkovaitis	
Tautos šventė — Rugsėjo 8-oji.....	4
A. R.	
Ignaco Kaušpėdo epopėja	
K. Barėno romanuose.....	4
Juozas Kojelis	
Vilties poetas lanko	
Lietuvos jaunimą.....	5
Svečiuose Kauno miesto Medikų	
Literatų klubas "Kadagys" (poezija)....	10
J. B.	
Jurgio Gliaudos knygų balansas.....	11
Algirdas Gustaitis	
Sėkmės ir nesėkmės.....	12
Jurgis Gliuda	
Literatūros vakaras.....	13
Jurgis Gliuda	
Taikos rytas.....	14
Žibutė Brinkienė ir Juozas Kojelis	
Atverti Vakarų kultūros horizontus....	15
Nepriklausomybė džiaugiasi	
visa Lietuva.....	16

ENGLISH SECTION

U. S. Recognition of Baltic Independence	
President Bush's Statement	
Sept. 2, 1991.....	2
Egle (Fir) Queen of the Adders.....	19
Statement from the White House.....	20
Baltic Assets in the United States.....	20
Rehabilitation of Lithuanians	
Convicted by Nazi and	
Soviet regimes.....	21
Statement by the Supreme Court	
of the Republic of Lithuania.....	21
Lithuanian Radio programs.....	22

BACK COVER and FRONT COVER

Whole nation is celebrating the recognition of the restoration of independence of Lithuania.

Photo — courtesy of Lithuanian Action Center in Los Angeles.

Šis, birželio mėn., numeris, dėl susidėjusių aplinkybių išleidžiamas po vasaros atostogų, ir jo aktualioji medžiaga jau liečia sovietų imperijos paskutiniojo meto įvykius, nulėmusius galutinį Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo pripažinimą.

Redakcija

Lietuvos prezidentas Vytautas Landsbergis su vyriausybės nariais
Nepriklausomybės atstatymo pripažinimo šventėje.

Lithuanian President Vytautas Landsbergis with top government officials at
the celebration for the recognition of the restoration of independence.

Photo — Courtesy of Lithuanian Action Center
in Los Angeles.

LIETUVA LAIMĖJO

Rezistencijos pergalė

Tris kartus dvidešimtajame šimtmečiuje Lietuva atkūrė savo nepriklausomybę: 1918 vasario 16, 1941 birželio 23 ir dabar — 1990 kovo 11. Rytų ir pietų Lietuvos kaimynams išvedus demokratines santvarkas, reikia manyti, kad ir Baltijos valstybėms pranyksta agresijos grėsmė, kaip kad jos nebėra Europos šiaurės ir vakarų kraštams. *Los Angeles Times* 1991 rugsėjo 7 d. numeryje du žymūs žurnalistai, John-Thor Dahlburg ir Tyler Marshall, išanalizavę Baltijos valstybių prasiveržimo į laisvę procesą, daro išvadą, kad „lietuviai savo kelią į nepriklausomybę pramušė (su Maskva) nesiškaičiaisiais ir iššaukiančiais ėjimais“. Gi „estai ir latviai su Kremliumi vengė konfrontacijos“. Ir tai buvo todėl, kad „Lietuva yra turėjusi didingą istoriją“.

Lietuvos žmonės nuo 1990 kovo 11 Lietuvą laikė nepriklausoma. Nepriklausomybės simboliu buvo demokratiškai išrinktas Lietuvos parlamentas, kurį žmonės buvo pasiryžę ginti gyvybės kaina. Saugiuose Vakaruose, deja, buvo tokių, kurie Lietuvai nepriklausomybės dar nenorėjo pripažinti. Bet tai buvo jų klaida. Iš tikro, svetimų valstybių pripažinimas nepriklausomybės, naujai išsikuriančios ar atsikuriančios valstybės nepriklausomybę tik padeda įtvirtinti, bet nėra lemiamas faktorius.

Kraštas tampa laisvas, kai deklaruoja savo nepriklausomybę ir kai krašto teisėta politinė vadovybė gali funkcionuoti.

1918 vasario 16 Lietuvą kontroliavo vokiečiai, bet Lietuvos Taryba turėjo, kad ir ribotą veikimo laisvę. Ribotą veikimo laisvę šešias savaites turėjo ir sukilimo keliu pastatyta Laikinoji Lietuvos Vyriausybė, 1941 birželio 23 paskelbusi Lietuvos nepriklausomybės atsta-

tymą. Džiaugiamės dabar rugsėjo 2 d. Amerikos deklaruotu Lietuvos nepriklausomybės pripažinimu, bet ir Amerika nepriklausomybės nelėmė, o **tik pripažino jau turimą.**

Kovoje už tautų laisvę lemia tautos rezistencinė ištvermė. Lietuvių tauta Lietuvoje tos ištvermės niekad neprarado. Didžioji dalis išeivijos pasipriešinimą okupantui Lietuvoje rėmė.

Ištvermingą pusės šimtmečio rezistenciją prieš brutalią Sovietų Sąjungos komunistinę okupaciją lietuvių tauta vainikavo pergalingu 1990 kovo 11 aktu — Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo deklaracija. Nuo tada prasidėjo nauja istorinė fazė: Lietuvos nepriklausomybės apgynimas viduje ir politinis įtvirtinimas pasaulyje. Šita kovos fazė tęsiasi beveik pusantro metų, kol pagaliau 1991 rugsėjo 6 lietuvių tautos kankintoja, Sovietų Sąjunga, Lietuvos, Latvijos bei Estijos nepriklausomybę specialiu dekretu pripažino.

Vos atgimusią nepriklausomybę Lietuvos politinė vadovybė su ryžtingu ir talentingu valstybininku Vytautu Landsbergiu priekyje stengėsi įtvirtinti naujais valstybiniais įstatymais ir tiesioginiais ryšiais su svetimų valstybių vyriausybėmis. Iš antros pusės, sovietai bandė ją uždusinti ekonominėmis, karinėmis ir politinės propagandos priemonėmis. Praėjus penkioms dienoms nuo nepriklausomybės atkūrimo deklaracijos, 1990 kovo 16, Lietuvai uždėjo ekonominę blokadą. Latvijos ir Estijos blokada nelietė. Lietuva atsilaikė. Sovietai griebėsi naujos grasinimo taktikos. Lietuva nepabūgo. 1991 sausio 10 Gorbačiovas pareikalavo atstatyti sovietų konstitucijos galią, kurią Lietuva 1990 kovo 11 buvo panaikinusi. Lietuva nepaklausė.

Tada Gorbačiovas griebėsi smurto: 1991 sausio 13 sovietai tankais puolė Vilniaus radijo ir televizijos centrus ir, nužudę 14 ir sužeidę šimtus civilių gynėjų, juos paėmė. Tankai buvo apsupę ir Parlamento rūmus, kuriuos gynė tūkstančiai beginklių lietuvių. Puolėjai pasitraukė, ir Parlamentas, nepriklausomybės simbolis, buvo išgelbėtas. Išgelbėta ir nepriklausomybė.

1991 vasario 9 Lietuva pravedė referendumą, ir virš 90% lietuvių pasisakė už nepriklausomybę. Gorbačiovas paskelbė, kad referendumas nelegalus, bet jo pareiškimo Lietuva nebeprisė. Iš tikro, referendumas sucementavo tautos ryžtą ginti ir įtikino pasaulį, kad Lietuva nepriklausomybės neatsisakys. Bet sovietai nenurimo. Omonai, sovietų valdžios ištreniruoti ir išlaikomi teroristai siautėjo visoje Lietuvoje: plėšė Vilniaus, Kauno ir kitų miestų gyventojus, degino muitines, kankino ir žudė muitinių pareigūnus. Liepos 31 užpuolė Medininkų postą ir nužudė septynis tarnautojus.

Sovietų smurtas ir teroras lietuvių tautos ryžto ginti nepriklausomybę nepalaužė. Rugsėjo 19 Maskvoje prasidėjo pučas prieš Gorbačiovą. Lietuva pergyveno kelias netikrumo dienas. Tūkstančiai žmonių rinkdavosi ginti Parlamento. Vos tik pasirodė pirmieji ženklai, kad pučas nepavyks, Lietuvos politinė vadovybė perėjo į priešpuolį. Jau rugsėjo 22 Lietuvos vyriausybė pareikalavo Maskvą atitraukti karines pajėgas iš užimtų pastatų ir išvesti omonus. Uždraudė komunistų partiją, nusavino jos turtą, į savo rankas perėmė pasienių apsaugą. Pasaulio valstybės viena po kitos, viso jau 50, pradėjo Lietuvos nepriklausomybę pripažinti.

TAUTOS ŠVENTĖ — RUGSĖJO 8-OJI

*Karolio Milkovaičio kalba (sutrumpinta),
pasakyta šventės proga, Los Angeles*

... Šimtuose bažnyčių, iš tūkstantinių krūtinų veržiasi į dangų padėkos žodžiai ir giesmės. Lietuva, tiek daug iškentėjusi, galiausiai vėl laisva ir nepriklausoma.

Jeigu dar taip neseniai, prieš rugpiūčio 18-tąją, Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės klausimas merdėjo miglotoje nežinioje ir galingo Gorbačiovo malonėje, tai šiandien ta nežinios našta išnyko, kaip baisus, 52-jų metų, sapnas.

Lietuva Tėvynė mūsų — šalis, kur nuo amžių gyvena lietuvių tauta — tauta, kurios šventę mes šiandien švenčiame.

Tėvynės sąvoką vokiečių teisininkas Rudolf v. Laun šitaip aiškina: "Siaurąja prasme tėvynė yra tėvų ir protėvių žemė. Bet tikrąja prasme — tėvynė yra tautos sinonimas, jos jausminis vardas. Ne tik kraštas, bet ir visi kiti fiziniai bei dvasiniai tautos pradai gali išreikšti tėvynės idėją, nors su ja nėra būtina susiję. Jų santykis yra grynai istorinis ir kintęs, todėl teisė į tėvynę yra kiekvieno žmogaus grynai asmeninė teisė, kuri neperduodama ir nesietina su kilme. Ji tiesiog išplaukia iš apsisprendimo teisės ir reiškia teisę gyventi tame krašte, kur žmogus ilgai gyveno ir kurią jis pats pasirinko savo tėvyne".

Kas yra tauta? Tauta, galima sakyti, yra nemirtinga, nekaltiojama ir niekam kitam neperleidžiama, nes ir valstybei žlugus, tauta išlieka. Vienos, bebaigiančios išmirti, Amerikos indėnų giminės vadas, Amerikos valdžios išvietintas iš savo gimtosios srities ir paklaustas, kur yra jo tėvynė, atsakė: "Mano tėvynė yra ten, kur mano tautos mirusieji palaidoti". Neakademiškas, bet taikliai logiškas ir prasmingas atsakymas. Iš to pareiškimo, gal daugeliui paaiškės, kodėl lietuviai savo mirusių kaulus iš Sibiro parvežė į Lietuvą palaidoti, — Sibiras nėra jų tautos žemė, kurioje visi tautos mirusieji palaidoti. Dauguma sibiriečių rusų, žinoma, to lietuvių elgesio nesuprato, sakydami, kad mirusiam juk vistiek kurioje žemėje jis guli. Rusui gal vistiek, bet lietuviui nevistiek!

1930 metais, minint Vytauto Didžiojo 500 metų mirties sukaktį, buvo iškeltas ir pagerbtas Didysis Lietuvos kunigaikštis Vytautas. Jis turėjo būti vainikuotas Lietuvos karaliumi 1430 m. rugsėjo 8 dieną. Šiam įvykiui, dėl lenkų klastos, ir nepasisekusiam, atžymėti rugsėjo 8-jį buvo paskelbta Tautos šventė.

Vasario 16-toji simbolizuoja tautos atgimimą, 1918 metais iškovotą Nepriklausomos Lietuvos valstybę, — Tautos šventė žymi senąją Lietuvos valstybę, kunigaikščių Lietuvą, ypatingai iškilusią Vytauto Didžiojo laikais, valstybę, kurios krantus skalavo Baltijos ir Juodosios jūrų vandenys.

Po Vytauto mirties, galingoji Lietuvos valstybė nyko ir galiausiai — išnyko. Tačiau nežiūrint valstybės praradimo, tautos istorijos

Ignaco Kaušpėdo epopėja K. Barėno romanuose

Kazimieras Barėnas, publicistas, redaktorius ir kruopštus realaus gyvenimo vaizduotojas grožinėje prozoje, davė mūsų rašijai ryškų vaizdą išeivijos žmonių psichologijos ir likimo — jo novelėse, apsakymuose (ypač "Dvidešimt viena Veronika" knygų). Paskiausiu gi metu K. Barėnas panūdo atvaizduoti visą Lietuvos Nepriklausomybės laikotarpio (ir jos netekus) žmogų, — epochinį lietuvi.

Turiu galvoje romanų trilogiją: "Tūboto Gaidžio metai" — 1969 m., "Beragio Ožio metai" — 1982 m. ir "Meškos maurojimo metai" — 1990 m. Per dvidešimt vienerius metus (beveik tiek laiko ir buvo Lietuva nepriklausoma po 1918 metų) K. Barėnas suteikė vaizdą Lietuvos gyvenimo, įvairių politinių sukurių, socialinių nelygumų ir neteisybių, ir įvairaus plauko žmonių charakterių.

O trilogijos pagrindinis veikėjas ir visos epochos jungėjas — Ignacas Kaušpėdas, rodos, žmogus — nieko ypatingo; o iš po gabaus rašytojo plunksnos jis išėjo gyvas, sudėtingas — idomus žmogus, gal net ir tipiškai lietuviškas (tos klasės) charakteris.

Visi trys romanai — didelės apimties: pirmasis — "Tūboto Gaidžio metai" (Vincas Krėvės vardo premija), "Nidos" knygų klubo

lapai išmarginti nepaprastu lietuvių heroizmu — žūtubūtinėmis kovomis už Lietuvos laisvę, už lietuvišką spausdintą žodį. Neliečiant senesnės praeities, tik žvilgtelėjus į paskutiniuosius maždaug 200-us metų, kurie prasideda III-uju valstybės padalinimu, toliau seka 1831 ir 1863 metų sukilimai, Kražių skerdynės... Pasibaigus carų tironijai, po trumpo nepriklausomo gyvenimo giedros ir atsidūsėjimo, užgriuvo Stalino ir jo paveldėtinų teroras. Tūkstančių kankinių kaulais nusėtos Sibiro taigos, Lukiškės, Červenė, Pravieniškės, Rainių miškelis; išniekintas tikėjimas, sugriautas tautos ūkis, suskaldyta, po pasaulį išblaškyta tauta. Turiu minty ne tik mus, į vakarus pasitraukusius, bet ir šimtų tūkstančių ištremtų į rytus ir į šiaurę.

Ir KGB-isto spaudžiama lietuvių tauta, neprarado ištvermės, gyveno viltimi: Atlanto Chartos sąlygų laikymosi ir Amerikos užtikrinimu, kad ji Baltijos kraštų okupacijos nepažįsta. Deja... ilgai, ilgai, tai tik tušti žodžiai buvo.

Kiekviena laisvė išpirkta pasiaukojimu ir krauju. Per 52 metus Lietuvos aukų skaičius, iskaitant Sibiro, koncentracijos stovyklų, kalėjimų, masinių žudynių, 1941 m. sukilimo, partizanų, sausio 13-sios, Medininkų, ir daugelio nežinomų aukų — milžiniškas. Jų pagerbimui baigiu poeto Justino Marcinkevičiaus žodžiais, pasakytais laidotuvių metu atsisveikinant su sausio 13-tosios aukomis.

... Ne keršto šaukiasi mūsų širdys. Teisingumo šaukiasi... Sakau, kokie mes stiprūs, kai mano ranka tavo rankoje... Šitoje visą Lietuvą apkabinusioje rankų grandinėje amžinai jausime ir jų, žuvusiųjų rankas...

leidinys, mažo formato 438 puslapiai: čia atvaizduota vokiečių okupacijos laikmetis po Pirmojo Pasaulinio karo, artėjant Lietuvai į nepriklausomybę. Romane išryškėja ir tokie "svieto lygintojai" kaip Sabakonis, ir taip vadinami "buožės". Antrasis romanas — "Beragio Ožio metai". "Ateities" leidinys 1982 m.: jame išryškinamas Lietuvos gyvenimas nepriklausomybės laikais ir pirmoji bolševikų invazija, pasibaigusi masiniais žmonių į Sibirą išvežimais. Normalaus formato — 557 puslapiai.

O praeitų metų (1990 data), tačiau tik dabar (1991 m.) skaitytojams prieinamas "Meškos maurojimo metai", didesnio formato — 444 psl.

Visoje šių romanų erdvėje — Ignacas Kaušpėdas. Šeima išvežama į Sibirą (jau antrame romane). Paskui jis, vienas likęs kaip pirštas, išgyvena vokiečių okupaciją, vėl artėjant bolševikams, pasitraukia į Vakarus (nors negalvojo palikti Lietuvos), vargsta lageriuose, nusistumia net iki Anglijos, kur sulaukia ir senatvės. O iš Lietuvos jau ateina žinios, jau ir jo žmona grįžusi iš Sibiro, o sūnus Rusijoje sudaręs nelietuvišką šeimą... Taip Kaušpėdas savo šeimos nebepamato.

"Meškos maurojimo metai" romane skaitytojas gal tikėtusi Lietuvos gyvenimo vaizdą, kai "maurojo per dešimtmečius meška"... o čia randa vokiečių okupaciją, su žydų šaudymu, pyliavom, represijom, vėliau — žmonių išbėgimą, toliau — vargai ir problemos svetimos šalyse. Bet, vistiek, ryškus Lietuvos, kaip valstybės, ir lietuvių tautos okupacinių neteisybių ir skriaudų išgyvenimas.

Idomu, kad šiai svarbiai ir niūriai istorinei epochai atvaizduoti, rašytojas pasirinko pagrindiniu personažu ne kokią valstybininką, ar didelį menininką, ar net karį, o tik vidutinį (visuomeniniu atžvilgiu) žmogų, dirbusį įvairius darbus, kiek ir mokytojavusi, besidomėjusi knyga ir šiaip kultūra ir, aišku, savos tautos likimu.

Ignacas Kaušpėdas ne materijos žmogus, ne karjeros, ir ne garbės ieškotojas. Teisingas, moralus, logiškas, natūralių jausmų, trokštas, kaip ir visi, draugystės ir meilės... Tik pasitenkinas vis "mažesniu kasniu". Toks, kuris daugiau duoda, o ne ima...

Ignaco Kaušpėdo gūdas gyvenimas Anglijos išeivių tarpe taip ir baigiasi natūraliai, nors per ankstyva ir lyg netikėta mirtimi. Pagreitino širdies priepuolį gal dėl savo geraširdiškumo ir dėl gamtos meilės... Šeimininkei pavasarį padėjo sukasti daržo lysves. Dirbo jis nuoširdžiai, spontaniškai, nebesusilaikydamas... O šeimininkė gal jį ir išnaudojo... Arbata darbininkui gal ne tiek iš draugiškos užuojautos, Kaušpėdai pavargus, kiek dar paskatinimas, kad paskubėtų, užbaigtų... Ir Ignaco mirtis paskubėjo...

Kngyos kalba, stilius, — tartum gyvenimiška šnektė; užtat ir idomu skaityti puslapį po puslapio... Korektūros klaidų nedaug.

Kazimieras Barėnas "Meškos maurojimo metai", romanas. "Ateitis" — 1990 m. Viršelis dail. Viktorės Siliūnienės. Spaudė "Draugo" spaustuvė. Kaina 15 dol.

A. R.

VILTIES POETAS LANKO LIETUVOS JAUNIMĄ

Antroji Bernardo Brazdžionio viešnagė Lietuvoje

Kai, praėjus vos penkiolikai metų nuo Lietuvos okupacijos, laisvajame pasaulyje pasigirdo balsų, jog reikia su sovietų isitvirtinimu Baltijos valstybėse apsiprasti kaip su nepakeičiamu pasaulio istorinės evoliucijos faktu, Bernardas Brazdžionis „Lietuvių Dienose“ (1969, vasaris) atsiliepė aitariai ir su įkvėpimu: *‘Ne, ne taip. Nei dešimtys, nei šimtai metų neteisybės nepavers teisybe, smurto — meilės aktu, vergijos — laisve. Sibaritiškos ramybės ištroškusieji ir nepažinę sovietinės realybės per lengva širdimi linksta sovietų užimtus kraštus ‘nurašyti į nuostolius’. Susi-gyvenimas su status quo yra pirmasis pralaimėjimo ženklas. Sovietai to ir laukia’*.

Tai buvo Brazdžionio — publicisto žodis. Jis tuo metu redagavo „Lietuvių Dienas“ ir rašė redakcinius straipsnius. Atsirado balsų ir užsienio lietuviuose, kurie patarinėjo kultūrininkams nesikišti į politiką, ypač jei tas „kišimasis“ nukreiptas prieš komunistus. Iš „liberalų sparno“ laikas nuo laiko pasigirdavo balsų, kad su Lietuvos pavergėju verta eiti į kompromisą. „Akiračiai“ savo redakciniame 1978, nr. 8-102 rašė: *‘Visiškai nenorėdami tyčiotis iš pavergto žmogaus jausmų, norime tik pasakyti, kad laisvė ir nepriklausomybė nėra tik vienintelė dabartinės Lietuvos padėties alternatyva’*. Bet iš tikro tai buvo pasityčiojimas. Gi Brazdžionis tuo klausimu savo credo jau buvo išsakęs 1963 m. birželio mėnesio „Lietuvių Dienų“ redakciniame: *‘Kelti balsą ir neleisti užmigti pasaulio sąžinei, — tai ne tik politikų darbas, bet kiekvieno, kuris dar gyvas savo tautai ir jaučia žmogiškąjį atsakingumą’*.

Kol Lietuva buvo okupuota, poetas Brazdžionis žodžiais ir darbais taip pat buvo ir politikas-rezistentas. Pirmą kartą atvykęs Lietuvon, 1989, jis buvo klausinėjamas ir mielai atsakinėjo į politinius-rezistencinius klausimus. Antrą kartą, kviečiamas Lietuvos Respublikos Kultūros ir švietimo ministro Dariaus Kuolio, jis atvyko 1991 pavasarį. Lietuva jau buvo deklaravusi savo nepriklausomybės atkūrimą ir lietuviškoji valdžia, kad ir su trukdymais, jau funkcionavo. Brazdžionis atvyko tik kaip poetas ir beveik nebepolitikavo. Nebent „politikos“ imatytumė, pvz. Kauno televizijos pokalbyje, kur išreiškė susirūpinimą dėl susiskaldymo į mažas grupes ir nešimo į spaudą savo smulkių asmeniškų ambicijų. Lankydamas parlamentą, vienos sesijos posėdžio metu pasveikinęs parlamento narius ir pagirdamas už jų konstruktyvinį darbą, poetas visus kvietė vienybėn ir pabrėžė visais opiausiais Lietuvos momentais (kurių tuo metu dar netrūko), užmiršti savo partijos bilietą, nes kai Lietuvai

“Meškytės Rudnosytės” rodo Poetui kelią į mokyklą.

Young enthusiasts of “The Little Brown-nosed Bear” show the poet the way to their school.

grėsia pavojus, visi turime būti vienos partijos — Lietuvos — nariai, ir vieno fronto — Lietuvos — kovotojai, kaip yra parodžiusi Amerika Irako karo metu.

Atvykęs pas tuos, kurie labiausiai traukė širdį, pas Lietuvos jaunimą, pas augančius jaunuosius literatus, jiems visą laiką ir skyrė. Keliolikoje vidurinių mokyklų „meškiukų“ ir „meškyčių“ bei vyresniųjų moksleivių minios sutiko jį, vedėsi paėmę už rankų, kartu suposi supynėse, pašoko ir padainavo. Jis deklamavo jiems, o jie jam, jis jiems kalbėjo, pasirašinėjo autografus, o jie jį, kur tik pasirodydavo, apdovanojo jausmingu džiaugsmu ir apkraudavo gėlėmis.

Lankydamas Lietuvos mokyklinį jaunimą, poetas Bernardas Brazdžionis kelionėse išbuvo tris savaites. Nuolatiniai jo palydovai buvo Aldona Brazdžionienė ir bendrakeleiviai iš Amerikos — advokatė Žibutė Brinkienė ir Juozas Kojelis ir Kultūros švietimo ministerijos atstovė, programų skyriaus viršininkė Živilė Bandorienė. Kiti palydovai keitėsi: aktoriai-skaitovai Virginija Kochanskytė, Olita Dautartaitė, Laimonas Noreika; rašytojai ir literatai: Eugenijus Matuzevičius, Mykolas Karčiauskas, Algimantas Zurbas, Solveiga Daugirdaitė, Jonas Linkevičius, Petras Palilionis ir kt. Vieni jų lydėjo poetą į vieną miestą, kiti — į kitą. O atvykusį jį, be mokinių, visur sutiko ir sveikino

Žadeikių pradžios mokykla. Dail. P. Rauduvės lino ražinys. Dovana poetui B. Brazdžioniui, lankiusiam šią mokyklą.

Elementary school in Žadeikiai. Linograph by artist P. Rauduve. A special gift to poet B. Brazdžionis, who attended that school.

Lietuvių Namų mokykloje Vilniuje poetas su 1863-jų metų tremtinio proanūku, kuris šioje mokykloje išmoko lietuviškai ir deklamavo „Vaidilą Valiūną“.

The poet with the great-grandson of an 1863 deportee at the Lithuanian Home school, where the boy recited „Vaidila Valiunas” having learned Lithuanian at the school.

Prie Žadeikių pradinės mokyklos atidengė lentą

Išdidus tarsi žvakė palangėj kaštonas pražydo,
leva lyg jaunamartė puošiasi baltu šydu.
Siandien prikėlė lentą prie Žadeikių pradinės mokyklos,

Nuo šiol ji vadinsis Bernardo Brazdžionio vardu.
Žadeikių vaikučiai kaip marnos pavasario gėlės
Apsupo garbingą poetą triukšmingu ratu.
Nuostabi šita šventė ir toks smagumėlis
Su Vyte Nemunėliu vaidinti „Rudnosiuką“ kartu!
Kartu pakalbėt apie žaliąjį tėviškės kraštą,
Prabilt eilėmis, kurias rašė Poeto ranka.
Pasidžiaugti mažiems, kad jie patys pramoko jau rašto,

Tai pati nuostabiausia gimtosios kalbos pamoka!
Išdidus tarsi žvakė suslingo palangėj kaštonas,
leva lyg jaunamartė puošiasi baltu šydu.
Poetas Bernardas Brazdžionis nusivedė savo Aldoną
Per Žadeikių alėją kaip meilės pirmosios metu.
Dviem taurioms asmenybėms — taip buvo likimo nulemta, —
Ne žaliąja alėja, o per negandas eiti kartu.

Prie Žadeikių pradinės mokyklos atidengė lentą.
Nuo šiol ji vadinsis Bernardo Brazdžionio vardu.

Slasė SESTAKAUSKAITE

literatūros mokytojai, švietimo darbuotojai, vyskupai ir kunigai, deputatai, menininkai ir paprasti žmonės, jo poezijos mylėtojai. Jo vaikystės mokykla Žadeikiuose buvo pavadinta Bernardo Brazdžionio vardu ir Bernardas mokiniams praveda pamoką. Iškilmių metu deputatė Rasa Rastauskienė tarė: „Manau, kad šita jaunoji karta, kuri gauna šios dienos pamoką, bus jau kitokia karta“. Pasvalio miestas Brazdžioniui suteikė garbės piliečio titulą, o parke prie Žadeikių mokyklos skaitovė-laureatė, Šiaulių dramos teatro aktorė Olita Dautartaitė pasakė: „Čia gražios vietos, čia — jei ne Jūs — nepleventų gerumo dvasia, nebūtų taip šviesu širdy“.

Prezidentas Vytautas Landsbergis, parlamento rūmuose Vilniuje Bernardui ir Aldonai Brazdžioniams įteikė Lietuvos piliečių pažymėjimus.

Apie poeto Bernardo Brazdžionio lankymąsi Lietuvos mokyklose rašė keliasdešimt laikraščių. Kai kurie po kelis kartus. Ką tada sakė lietuviai žurnalistai? Štai keli pavyzdžiai:

Audronė Vaitkutė po susitikimo Kauno „Saulės“ gimnazijoje „Kauno laike“ V.15 rašė: „Ir ne tik didžiulės sausakimšos salės gale — visoje Lietuvoje vėl skamba Jūsų balsas, tarsi Baltijos bangomūšis teikiantis mums viltį ir tikėjimą, kad Lietuva, anot Jūsų, dar gyva. Po Maironio neturėjome tokio ryškaus poeto, tokio sielų žadintojo, kaip Bernardas Brazdžionis. Jo eilės persunktos begaline meile Tėvynei, ilgesio kupini žodžiai ne vieną sielą palaikė sunkiausią gyvenimo valandą. Priešams tokie posmai — lyg durtuvas į paširdžius“.

Telšių „Kalvotoji Žemaitija“ V.25 korespondentė Irena Radzienė apsilankymo proga Telšiuose tarė: „Kiekvienas savyje

nešiojamės didesnį ar mažesnį literatūrinį pasauliuką, priklausanti nuo to, kas sėjo ir augino mumyse tą dvasinį nerimą. Bernardo Brazdžionio, lietuvių poezijos milžino, žodis nuo mūsų, pokario metų vaikų, buvo kruopščiai slepiamas po įvairiausiomis širmomis. (...) Pagaliau paėmę į rankas 'Poezijos pilnatį', suvokėme, kad visą laiką, kai neištarti žodžiai degė mūsų lūpose, Bernardas Brazdžionis kalbėjo pasauliui mūsų mintimis. Jo balsą į Lietuvą nešė upelių vandenys, jis ošė padangėje, virš mūsų ir pamažėle leidosi, kol tiesiai į širdis įsmigo". Leonas Peleckis, stebėjęs Brazdžionio susitikimą su vaikais, "Šiaulių naujienose" VI.18 išsireiškė:

"Iki šiol nebuvo matęs poeto bendraujant su mažųjų auditorija. Buvo gera proga pajusti visai kitą Brazdžionį, t.y. poetą, kurio negali nemylėti vaikai. Buvo daug eilėraščių, permatomos šilumos, šviesos, kurią vaikai prisimena dešimtmečius, o labiausiai įstrigo jaunujų stovyklautojų noras atsisveikinant būtinai paspausti poetui ranką".

Kretingoje svečią sutiko mokyklos deklamuotojai ir dainininkai, sveikino direktorius J. Žilinskas, mokytoja A. Akinskienė, poetė B. Liniauskienė, specialią programą paruošė "Svajos" moterų choras ir iš Vilniaus atvykęs O. Bėčiuvienės vadovaujamas tautinės dainos ansamblis, tautodailininkas A. Puškorius padovanojo savo darbo Rūpintojėlį. Kretingos

Poetas Bernardas Brazdžionis ir Varnių vysk. Motiejaus Valančiaus vidurinės mokyklos direktorius K. Dobulskis ateina į salę.

Poet Bernardas Brazdžionis and K. Dobulskis, director of the Bishop Motiejus Valančius high school in Varniai enter the hall.

"Švyturio" korespondentė Genovaitė Paulikaitė literatūros vakare patirtus išpūdžius susumuoja taip: *"Maži ir dideli šildėme sielas prie Bernardo Brazdžionio žodžių, kurių vieną*

kitą "Dievas padiktuoja", o kitus — pats poetas pritaiko". ("Švyturys", gegužės 25).

Panevėžio 2-sios vid. mokyklos literatū leidinys "Svritis" Brazdžionį vadina "labiausiai moksleivių skaitomu poetu".

Čikagos "Draugo" kultūriniame priede rugsėjo 7 buvusi literatūros mokytoja, dabar — Kultūros ir švietimo ministerijos programų skyriaus viršininkė ir lydėjusi poetą jo 4000 km. kelionėse po Lietuvą Živilė Bandorienė paskelbė ilgesnį straipsnį, supažindindama Amerikos lietuvius su Lietuvos kultūros-švietimo gyvenimo reikšmingu įvykiu. Štai kelios ištraukos:

Šalčininkuose ir Moletuose

"Ir vis dėlto ta didžioji misija, kuriai pasiryžo Bernardas Brazdžionis, turėjo niuansų..... o visą Lietuvą suvienijo poeto eilės."

Mariampolėje ir Kudirkos Naumiestyje

"Stabtelėkime Vinco Kudirkos mokykloje. Ji, atrodo, virpa iš jaudulio:..... kaip reikalingas šito poeto žodis lietuviui!"

Žemaitijoje

"Kokia buvo dovana Bernardas Brazdžionis Lietuvos mokinukams, tegul kalba patys žemaitukai: 'Sunku išsakyti tą jausmą.... 'Šaukiu aš tautą'..."

Prie Baltijos jūros

"Štai Lietuvos pakraštys — Palanga! Toliau jau niekur nebenuvažiuosime..... taip klausomasi Bernardo Brazdžionio".

Nors mokyklų lankymo laikas, vieta nebuvo viešai skelbiama, bet miestų, įmonių tarnybos, organizacijos, parapijos, išgirdusios, kad poetas tuo metu bus jų mieste ar jų artumoje, kvietė svečią nors su trumpa programėle, nors

"Poezijos pilnatį" Bernardas Brazdžionis įteikia Varnių vid. mokyklos mokytojoms L. Jokubauskienei ir V. Zabutienei; viduryje Živilė Bandorienė, Kultūros ir švietimo ministerijos atstovė, lydėjusi svečius iš JAV.

Bernardas Brazdžionis presenting his "Complete Poems" to Varniai high school teachers L. Jokubauskiene and V. Zabutiene. In the middle is Živilė Bandorienė, representative of Ministry of Culture and Education, who accompanied guests from USA.

Tėvynės SVIESA

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS IR ŠVIETIMO
MINISTERIJOS SAVAITRAŠTIS
[kurias 1953 m. gruodžio 3 d.]

Nr. 20 (3615) 1991m. gegužės 17 d.

Su pavasariu per Lietuvą

Jau kuris laikas vėl gimtinėje vieši garsūs mūsų poetas Bernardas Brazdžionis. Pirmą kartą, kai prieš porą metų jis lankėsi Lietuvoje, "Sietynas" suspėjo įleisti didią knygą "Poezijos pilnatis", o irgi ne taip seniai, po ilgos pertraukos, pasirodė poeto dovanėlė mažiesiems "Meškiukas Rudnosiukas". Ši Vytauto Nemunėlio knygelė nebuvo leidžiama stagnacijos laikais, bet posmus apie Rudnosiuką iki šiol tebemoka ir tėveliai, ir jų vaikai, nes graži pasakėlė mintinai ejo per kartų kartas. Galbūt todėl Bernardas Brazdžionis tapo taip gerai žinomas mūsų mažiesiems ir galbūt todėl jo taip laukia mokiniai ir mokytojai. Beje, retai sutiksi mokytoją, ypač liuanistą, kuris mintinai nemokėtų vieno kito eilėraščio ar posmų iš poeto kūrybos.

Šį kartą jį lankė Lietuvoje kur? Tad ir...

mai su taip gražiai mokančiu skaityti savo eilėraščius poetu. Tai ne tik poetinės sielos, bet ir aktorinių gabumų žmogus. O jeigu per kelias valandas poetas pavargsta, tuojau ji ima pavaduoti skaitovai mokytojai ar ji lydinčiai. Dažniausias poeto palydovas paprastai būna taip pat mokslieviams gerai pažįstamas aktorius Laimonas Noreika. Jis ne tik skaityt eiles, bet ir įdomiai pakalbta, papasakoja epizodų iš susitikimų su B. Brazdžioniu tolimoje Filadelfijoje - Los Andžele.

Poetas šitai buvo sutiktas Vilniaus 34-ojoje, Lietuvių namuose, Šalčininkų 2-ojoje, viešėjo Nemėnėnėje, Molėtuose, Kaune, Marijampolėje, ir kitur, perirdamas džiaugsmą...

Naujienos iš ministerijos

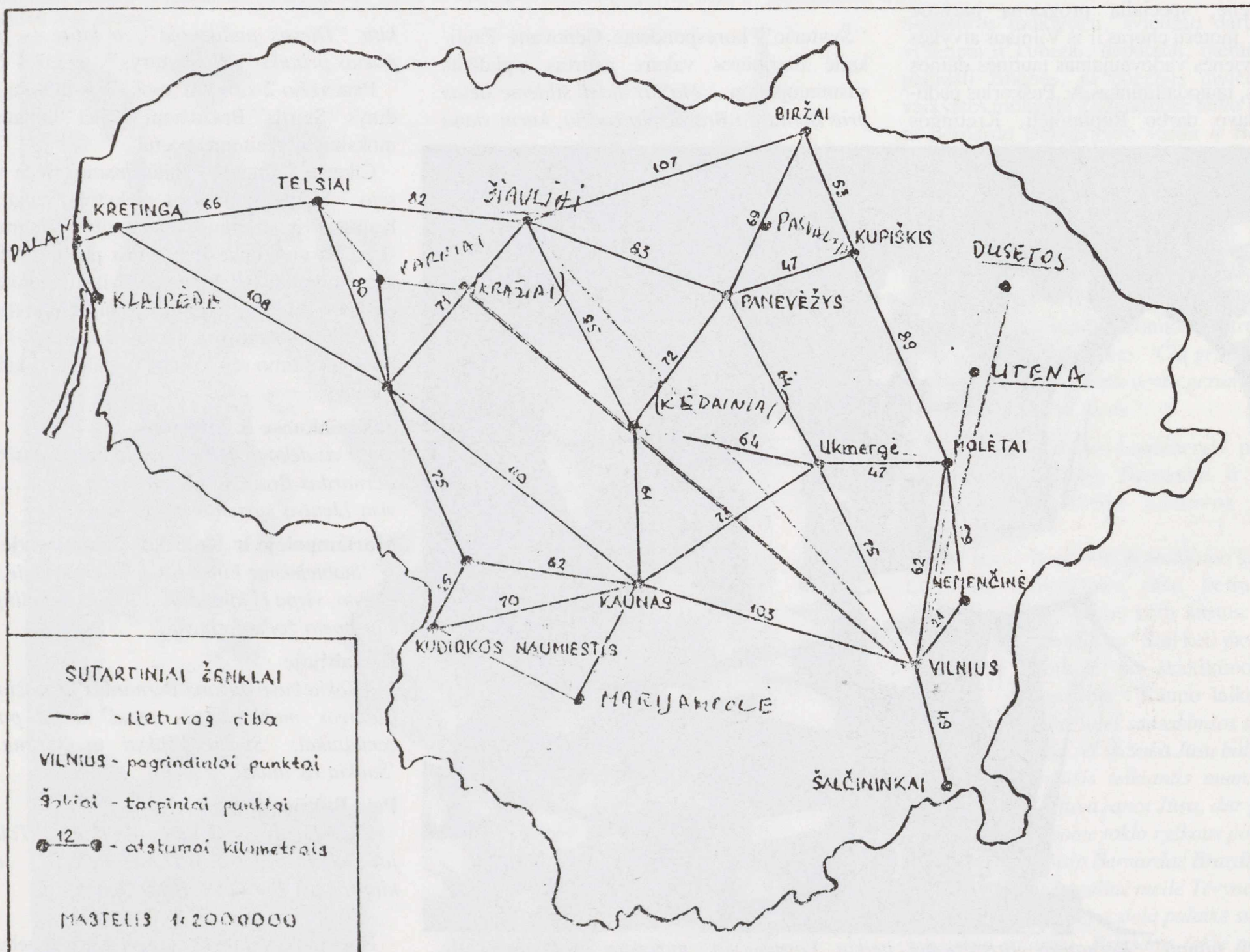
Kultūros ir švietimo ministerijoje, dalyvaujant ministrui Dariui Kuoliui, Rašytojų sąjungos, Literatūros ir tautosakos instituto, Vilniaus universiteto, Spaudos departamento atstovams, aptarta Martyno Mažvydo pirmosios lietuviškos knygos 450 metų sukakties paminėjimo programa. Suinteresuotos institucijos paragintos teikti konkrečius pasiūlymus, kurie papildytų dar 1987 metais parengtą jubiliejinių renginių planą.

Silvija DABAŠINSKIENĖ

nedideliame susitikime (Kauno Lituanica, Šiauliai, Klaipėda, Dusetos, Utena. Beje, vienam kolūkyje atiduota "Knygnešio" išrinkta 1990 metų geriausio eilėraščio premija, o Dusetose buvo surengtas B. B. žodžiais komp. kun. B. Šukio parašytas muzikinis ciklas "Iš sudužusio laivo", kuri puikiai atliko Šiaulių "Polifonija".

Rengėjų pakviestas, poetas Brazdžionis dalyvavo Tremtinių dainų ir poezijos koncerte Kauno dainų slėnyje, kur buvo entuziastingai sutiktas, o "Tremtiniųje", išreikšdami savo džiaugsmą, parašė: poetas B. su mumis.

Ypač džiaugėsi, kad "poetas su mumis" tremtiniai ir politiniai kaliniai. Kur tik galėjo, žmonės nešė per bolševikmetį išsaugotus jo knygų egzempliorius pasirašyti, pasakojo, kiek metų, kokią baidą gavę už per kratą rastą "Per pasaulį keliauja žmogus", įdavė laiškėlius su padėka už jausmą ir pagūdą, kuri stiprinusi sunkiaisiais nevilties metais; rašė ir net spausdino ar į rankas įteikė meilės, pagarbos, padėkos dedikacijas, kaip kad rodo vienos paskutinysis posmas:

Poetas Bernardas Brazdžionis su literatūros vakarais aplankė 18 Lietuvos gimnazijų ir Lietuvos keliais išvažinėjo apie 4000 kilometrų. Jo literatūros vakarai visuomenei dar buvo suorganizuoti: Klaipėdoje, Šiauliuose, Dusetose, Utenoje ir Ukmergėje.

Poet Bernardas Brazdžionis visited 18 Lithuanian high schools and traveled about 4,000 km. over Lithuanian roads to present his literary evenings. Additional evenings open to the public were presented in Klaipėda, Šiauliai, Dusetos, Utena, and Ukmergė.

*Juoda dangtis pakyla -
Brazdžionio nel. prabyta.
Jo balsas šiandien klauso
Mūsų Lietuva.*

1931-41 - Elena Vistaitaitė - Lukauskienė

Literatūros specialistai gal turės savo atsakymą, kodėl Brazdžionio poezija taip labai pamilo lietuvių tauta; gi eilinis poezijos mylėtojas norėtų į tą klausimą atsakyti taip: dėl to, kad Brazdžionis, kaip žmogus, nelaimės dienose su savo tauta kartu liūdėjo ir kentėjo, gi kaip kūrėjas, stiprino ją tikėjimu ir laisvės viltimi. Brazdžionis iš tikro yra vilties poetas.

Bernardas Brazdžionis, kaip maždaug prieš šimtmetį Maironis, yra vadinamas ir tautos pranašu. Ar Brazdžionio poezija yra pranašinga? Pats poetas pokalbiuose dažnai kiek pasišaipo iš pranašavimo galių. Į tą klausimą gal būtų galima taip atsakyti: Brazdžionio kūrybinė intuicija, turbūt, nėra mažesnė už kitų pasaulio poetų, kuriems segamas pranašų epitetas. Kas pasakys, ar tai pripuolamybė, ar kūrybinė intuicija, prasiveržusi, anot rašytojo Jurgio Jankaus, "anapus rytojaus", lėmė, kad Brazdžionis pirmąją II Pasaulinio karo dieną, 1939.IX.1, "Išsipildymo pslamės" eilėraštyje suposmavo tokią strofą:

*Ir vėl nesibaigė tuščių vadų ir vietininkų
jųjų piktos puotos,
Ir vėl visas žvaigždes po kojų jie pamynė*

Rumšiškėse Jono Aisčio minėjime 1991.6.24 su poeto seserimis ir broliu.

The poet at the Jonas Aistis commemoration in Rumšiškės June 24, 1991. With him are Aistis's sisters and brother.

*Vėl siuto moterys... Ir buvo duotas
Isakymas ugnim ir tankais pult beginklę
minią.*

Ar 1939.IX.1 parašyto eilėraščio vaizdas neprimena scenos prie Vilniaus televizijos bokšto 1991 sausio 13?

Tais klausimais nuomonės įvairuos, tačiau lydėjusieji poetą per Lietuvos mokyklas pilnai sutaria, kad pradėtą 1991 misiją Brazdžionis

turėtų tęsti 1992. Gal ne taip intensyviai, gal ne individualios mokyklos, bet didesni mokinių telkiniai su poetu galėtų susitikti rajonų centruose, tačiau visi dabartiniai, bent gimnazijų, mokiniai turėtų Brazdžionį pamatyti, jį išgirsti, kad, anot dr. Rasos Rastauskienės, jie taptų "Kitokia karta".

Juozas Kojelis

Lietuvių Namų mokytojų kolektyvas su svečiais.

The teachers and administrators of the Lithuanian Home school with their visitors.

Svečiuose Kauno miesto Medikų Literatų Klubas

“K A D A G Y S”

Jau treji metai Kauno mieste gyvuoja medikų literatų klubas “Kadagys” (pirmininkė — gydytoja D. Šiurkuvienė, sekretorė — A. Kučytė), vienijantis 18 medicinos darbuotojų, skiriančių laisvalaikį kūrybai. Klubas “Kadagys” “krikštamotė” poetė ir satyrikė gydytoja N. Laurusevičienė. Kadagys — tai ne tik vaistinis, bet ir gryninantis aplinką augalas.

Klubas kolektyvą sudaro įvairaus amžiaus žmonės. Vyriausia klubo narė yra miesto M. Montessori draugijos pirmininkė O. Keturkienė.

Klubas “Kadagys” nariai aktyviai dalyvauja respublikinėse tradicinėse medikų Poezijos pavasario šventėse. Švenčių laureatais pripažinti: profesorius B. Vasiliaskas, docentas J. Juozaitis, gydytoja N. Laurusevičienė, stomatologė J. Vaitkienė, okulistė L. Jaudegienė, medicinos sesuo M. Kazilionytė ir buvęs tremtinys, poetas L. Narbutas.

L. Narbutas kūryba buvo draudžiama spausdinti Lietuvoje, tačiau jo eilėraščiai buvo spausdinti išeivijos spaudoje ir sulaukė skaitytojų dėmesio. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę respublikos spaudoje pasirodė nauji poeto eilėraščiai. Šiuo metu L. Narbutas rašo poemą “Prisikėlimas”, kurios fragmentų išspausdinta Lietuvos spaudoje ir užsienyje (“Europos lietuviai”).

Skyrium verta paminėti gydytojo J. Čepinskio kūrybą. Šiuo metu spaustuose atsimeria knyga apie buvusį Vytauto Didžiojo Universiteto rektorių profesorį V. Čepinskį. Vienas šios knygos bendraautorius yra gydytojas apybraižininkas J. Čepinskis.

Klubas nariai liūdi dėl 1990 m. pavasarį mirusios narės gydytojos L. Brazdeikienės. Nustoję plakusi dukart tremtos į Sibirą poetės ir prozininkės tauri širdis. Miesto visuomenė pažinojo L. Brazdeikienę ne tik kaip nuoširdžią ir jautrią gydytoją, bet ir kaip medikę literatę, (kurios eilėraščių ir apsakymų spausdinta respublikinėje spaudoje). Šviesios atminties gydytoja buvo pradėjusi rašyti memuarus iš tremties laikų, kurių fragmentai skaityti klubo narių susirinkimuose. Klubas numatęs išleisti visą gydytojos L. Brazdeikienės kūrybinį palikimą.

Pateikiame “Lietuvių Dienų” žurnalo skaitytojams kai kurių klubo narių kūrybos.

L. Matutyte-Česynienė
(Klubas “Kadagys” narė)

Leonas Narbutas

TAVO KELIAS

*Pažvelk į savo žemės kelią —
Tave per Lietuvą jis ves,
Kurioj širdies tavos dalelė,
Kaip ji pati dalis tavęs.*

*Jai reikalingos mūsų rankos,
Šviesi ir mąstanti galva.
Per mūsų širdis kelias rangos,
Nes mes ir esam Lietuva.*

*Su jos kalneliais, kloniais, giriom,
Su jos gražia kalba, dainom,
Su kankiniais jos ir didvyriais,
Su jos legendom amžinom;*

*Su jos piliakalniais ir padavimais,
Su jos didinga praeitim,
Su jos dainų skambiaisiais rimais,
Šaukliais šviesiojon ateitin;*

*Su josios kryžkelėm ir kryžiais
Bažnyčių bokštus ir kapus,
Su drobių raštais, milo dryžiais,
Žiedeliais švarko atlapuos.*

*Su jos šiokiadieniais ir šventėm,
Su jų tradicija sava... —
Jei jau gyventi, tai gyventi
Visa širdim su Lietuva.*

Romualda-Nijolė Laurusevičienė

BALTAI

*Mes — baltai. Nuo Baltijos jūros.
Nuo smėlio, baltesnio už sniegą.
Žuvėdrų plasnojančios burės
Ir Nemunas, amžiais kurs bėgo.*

*Čia balino drobes prieš saulę,
Ir kraičiui į skrynias jas krovė.
Čia mūsų mažytis pasaulis,
Čia mūsų žiloji senovė.*

*Čia žydi baltai mūsų sodai
Prieš pilnatį baltą mėnulio.
Čia kryžiai mums kelią parodo
Kalnelin, kur protėviai guli.*

*Mes — baltai. Atkaklūs ir tylūs.
Palikit mum vietą po saule!
Čia gimstame, augam, pražylam.
Čia mūsų gyvybės pasaulis.*

Benjaminas Vasiliaskas

PRIESAIKA

*Ir šią valandą,
Ir šią minutę
Grumias žmonės,
Kad žmogus gyventų!
Vyksa mūsų: būti ar nebūti?
Visą širdį žmogui atiduoti
Ir nelaukt už tai aplodismentų...*

*Sunkią priesaiką
Kaip našta nešam, —
Dieną naktį
Ji mūs nepalieka —
Net per sapną, per tylos mirazą
Ji palydi į toliausią toli
Per audras ir per giliausią sniegą.*

*Skuba dienos,
Mėnesiai ir metai,
Žmonės grumias
Prie kančios palinke
Nešdami ten po baltais chalatais
Sunkią priesaiką
Ir garbę sunkią.*

Laimutė Matutyte-Česynienė

MARIJAI

*Palaiminta žemė
— Lietuva — mano gimtinė,
išgirs mūsų malda, Marija.
Rožės baltasias mes dedam
prie Tavo altorių,
darbus mūsų gerus Tau
aukojam.*

*Ir šviesų gegužį
soduos sningant žiedams,
kai pavasariu žemė alsuoja,
savo vaikų Tu neteisk,
atleisk mums, Motina mūsų geroji.*

*Te žemė palaiminta Tavo
per amžius gyvuoja...*

Juozas Juozaitis

TRISPALVEI KYLANT

Kauno istorijos muziejaus sodelyje

*Nesupelėjai pusamžį palėpėse,
Šilainėje nesudulėjai po kalva,
Tave bučiuodami ten slėpėme,
Kad vėl tave iškeltų Lietuva.*

*Tave jie draskė, šaudė, mindė, degino,
O tu — gražiausia mums pasaulyje spalva;
Paskui su kitataučiais vesdino,
Kai kas bijojo žodžio Lietuva.*

*Tu ašarota, bet likai su sąžine,
Sakei — geriau kapai ar Sibiro žiema,
Taip be tavęs mes ejome į nežinią...
Ir štai nušvito vėl trispalvė Lietuva.*

*Dabar tu amžiais plevėsuoki bokštuose,
Širdy lietuvio, jeigu ji tyra,
Būki laisva arimuos, fabrikuos, mokyklose,
Trispalvė mano gintarinė Lietuva.*

Lilija Kalibataitė-Jaudagienė

GINTARUI

Tarsi dangus, kada nuplauna liūtys,
Birželio pieva kvepianti, šviesi.
Ir žolėse sūnaus galvutė
Išnyksta ramunėlių debesų.

Žolės šviesa kryžiuojasi per veidą,
Ir tarsi delną glostantį jaučiu —
Tai smilgos glaudžiasi,
Į būrį eina,
Rikiuojasi už mudviejų pečių.

Dar nepabudo dalgiai.
Dar atolas
Gumbuos ir šaknyse — giliai, giliai.
Nesitiki, kad greit į šlapią žolę
Minkštai riedės nukritę obuoliai.

Žiedadulkes pavėjui leidžia smilgos.
Boružės drąsiai laipioja stiebais.
Eime, sūnau.
Takelis ilgas ilgas.
Kol mes kartu — birželis nesibaigs.

Monika Motiejūnienė

ŽEMĖS DALIS

Žmogus yra šios žemės dalimi —
Ištirpdamas joje ir gimdamas iš naujo,
Juk žemė žmogų peni savimi,
Žmogaus gyvenimo gale — tik žemės sauja...

Gal ir todėl gimtoji žemė taip brangi,
Ir artima kaip žmogiškoji prigimtis.
Kasdien per ją tarsi per praeitį eini,
Kiekvienas žingsnis juk — tavoji patirtis.

Gal ir todėl yra sunku mėginti
Gyvent svetur — nuo tėviškės toli,
Kaip ir save tarytum padalinti
Į dvi nedalomas dalis tu negali...

Ona Matulaitytė-Keturkienė

ŠVELNIOS RANKOS

Kai ankstyvą pavasario rytą
Vyturys parskridęs
Savo giesmę užtrauks,
Prisiminsite mano jau gyvenimą kitą.

O prašau Jūsų, neverkit,
Neminėkite priešų žygių piktųjų!
Juos teismui Viešpaties paveskit!

Jau neverkit, moterys,
Geros ir mielos!
Švelnios rankos Jūsų
Kaip balzamo taurė
Sumažino gėlą!

Saulėlydžio amžiams Jos nešė
Kancios mano sunkiąją našą!
Tos rankos tebūna
Palaimintos pačios!

JURGIO GLIAUDOS KNYGŲ BALANSAS

Jurgis Gliuda, daugelio romanų ir kt. literatūros veikalų autorius, š.
m. birželio 21 d. sulaukė 85 metų amžiaus

Rašytojas Jurgis Gliuda su žmona Marija, Los Angeles.
Prolific Lithuanian author Jurgis Gliuda and his wife Marija, Los Angeles.

Studijuodamas teisių fakultete, (1932-6) Jurgis Gliuda, atrodo visiškai nesidomėjo, kas tuomet dėjosi Humanitariniam ir Teologijos-Filosofijos fakultetuose, kur literatūrinė veikla virė — formavosi, gimė ir biro naujosios kryptys. Didžioji teisių fakulteto salė drebėjo nuo trečiafrontininkų, pjūvininkų, žaizdrininkų, šatrijiečių ir kitų jaunų kūrėjų deklamacijų, lozungų, šūkių, bei ugningų žodžių, besistengiančių nustelbti savus kolegas ar senųjų ramių realistų ar romantikų srovės snūdą.

Kai universiteto auditorijoje skambėjo Krėvės, Putino, Vaižganto paskaitų žodžiai, sklaidant mūsų ar pasaulinės literatūros lakštus, kai kažkur barbaras rėkė, kai pražydo jaunystė prie traukinio, aidėjo intymios giesmės ar prajojo imago mortis, ar tūnojo ramus vidudienis kaimo smuklėje, J. Gliuda susikaupęs klausėsi Roemerio, Janulaičio senųjų valstybių, imperijų teisės kanonų, ar rašė protokolus teismo sprendimų, pagal tą ar kitą paragrafą nubautą smulkų vagišeilį, nesąžiningą skolininką ar langą išmušusį girtą kaimyną...

Jurgio Gliudos — rašytojo-beletristo — ilgai dar nebuvo. Iki 1945 metų, kol pasitraukęs su šeima nuo Lietuvą užplūstančio košmaro

atsidūrė Šveicarijoje ir, nesant ten lietuviško rašto žmonių, suredagavo almanachą "Lietuviai Šveicarijoje", o nuo 1949 iki 1952 m. redagavo "Lietuvių teisininką", paskutiniaisiais metais persikėlęs į JAV valstybes.

J. Gliuda, kaip rašytojas, debiutavo jau gyvendamas Amerikoje su poema "Broliai" ("Draugo" atkarpose 1949 m.) ir eilėraščių rinkiniu "Ave Amerika" (1950). Bet eiliuotoji J. G. kūryba neužimponavo nei skaitytojui, nei kritikui. Jo kūrybinė stichija turėjo būti kas kita.

Jis kaip romanistas atsistojo ant kojų staiga, iš karto. "Draugo" dienraščiui paskelbus romano konkursą, pirmuoju laimėtoju išėjo Jurgis Gliuda su romanu "Namai ant smėlio".

"Vidutinio ūgio, lėtų judėsių, ramaus temperamento Jurgis Gliuda sekmadienį maišėsi tarp minios čikagiečių, būdamas mūsų dėmesio centru, nes jis laimėjo didžiąją 'Draugo' romano konkurso premiją...

Tai vidutinio amžiaus žmogus, gimęs birželio 21 d., iš profesijos teisininkas...

Jurgio Gliudos tėvai kilę iš Kelmės valsčiaus, Raseinių apskr. ...gimnaziją baigė Kaune (Aušros), o teisės mokslų diplomą gavo Vyt.

Didžiojo universitete 1936 m. Ilgesnį laiką dirbo susisiekiimo ministerijoje, vėliau buvo advokatas Kaune." Taip 1952 metų sausio 9 dienos "Draugo" dienrašty rašė J. Pr(unskis).

J. Gliaudos 70 metų jubiliejaus proga (1976) rašytojas Aloyzas Baronas rašė: "Po 'Namų ant smėlio' sekė Jurgio Gliaudos kiti laimėjimai, nebūtinai, kad jis gavo beveik už kiekvieną knygą ar novelę premiją, bet kad sukurtą daug gerų knygų. 'Namų ant smėlio' juri komisijoj buvęs a.a. poetas H. Radauskas, šiaip gana reiklus kritikas, pabrėžė, kad nesvarbu, jog premiją laimėjo toli gražu dar nelabai iškilęs rašytojas, bet kad knyga yra gera..."

Jurgis Gliauda gavo septynias tūkstantines už romanus, o taip pat "Dirvos" novelės konkurse gavo tris premijas už tris noveles 1963, 1968 ir 1969 m. Jeigu antrasis premijuotas romanas "Ora pro nobis" nesusilaukė tokio išskirtinio pagyrimo, nebent tiek, kad tai buvo antras iš eilės "Draugo" romano konkursą laimėjęs romanas. Tačiau 1960 m. "Draugo" konkurse laimėjęs premiją jo "Šikšnosparnių sostas", jau vėl susilaukė visuotinio pripažinimo. To romano vertinimo komisija buvo: Ant. Vaičiulaitis, A. Nyka-Niliūnas, Kazys Bradūnas, Leonardas Dambriūnas ir Juozas Vitėnas. Tikrai ne eilinė komisija ir tikrai ne eilinis romanas. Kritikas dr. K. Keblys jį įrikiavo į geriausių mūsų romanų dešimtuką, be to, į tą patį dešimtuką pateko ir kitas J. Gliaudos romanas, tai "Ikarų sonata", čiurlionine tema romanas, nors ir nepremijuotas, tačiau vienas iš geresnių, tam tikra prasme intelektualinis romanas ir kai 1963 m. buvo išverstas į anglų kalbą, susilaukė palankaus įvertinimo amerikiečių spaudoje, įskaitant ir populiarią gero lygio "Times" žurnalą..."

1960 metais vėl tą metų "Draugo" romano konkursą laimėjo J. Gliauda už romaną "Šikšnosparnių sostas".

Apie "Šikšnosparnių sostą" dr. K. Keblys sako: "Šikšnosparnių sostas" rikiuojasi į geruosius mūsų romanus savo neabejotinu dėmesiu žmogui". K. Keblio manymu, aplinka ir žmogus yra sujungti prasmingumo siūlu, bet pirmame plane vis tiek lieka žmogus, o svarbiausi įvykiai vyksta ne išorėje, bet jo viduje. Pakankamai atskleistas žmogus, ieškantis atsakymo ir kovojantis su neištikimybe pačiam sau, romaną iškelia iš grynai etnografinių, epochinių ribų ir jam suteikia visuotinio žymę. Pozityvių atsakymų į esminius žanro reikalavimus "Šikšnosparnių sostas" yra be jokios abejonės svarbiausias Gliaudos romanas, turintis galimybių išlikti, kaip autentiškas pralaimėjusio gyvenimui, bet niekada nekapiituljavusio žmogaus — tremtinio liudijimas". 1965 m. išėjo J. G. tikrovinis romanas "Agonija", kuriame vaizduojama Lietuvos nepriklausomybės agonijos valandos; jis susilaukė dviejų laidų, — buvo tikras lietuviškas "best selleris".

1966 metais J. Gliauda romano konkursą laimėjo už "Delfino ženklą".

"Delfino ženkle" autorius atsiskleidžia savo kūryba visiškai naujoje plotmėje. Tematikos šviežumu, dabarties pristatymu, modernaus gyvenimo sąlygų ir situacijų atidengimu autorius prisistato visiškai nauju žodžiu ir naujais personažais, kurių mūsų literatūroje dar iš viso niekas nėra tokiu atvirumu parodęs. Veikėjų

psichologiniai išgyvenimai, jų dvasiniai lūžiai tarp kilimo ir kritimo taip yra aiškūs ir artimi, kad mes negalime su jais nesutikti, nors ir nepritartume jų šuoliams į šoną arba jų išgyvenimų tikroviškumui. Tai yra modernaus gyvenimo, miesto sąlygų ir žmonių mišinio iššauktos situacijos, kurios mus veikia įtikinamai ir literatūriškai pagrįstai.

(Iš knygos aplanko).

Ir sekančius trejus metus J. Gliauda nesėdėjo sudėjęs rankų; jis rankose laikė plunksną, iš kurios išėjo naujas romanas, autoriui laimėjęs 5-tą "Draugo" konkurso premiją, "Liepsnos ir apmaudo ašočiai".

Prisiminus "Apmaudo ašočius", tenka prisiminti ir kitą Gliaudos romaną iš okupuotos Lietuvos gyvenimo, tai 1975 m. "Draugo" premiją laimėjusi "Pagairė". Abu romanai yra tam tikra prasme panašūs, bet ir abu skirtingi, "Liepsnos ir apmaudo ašočiai" vaizduoja daugiau bendresnį pavergtos Lietuvos gyvenimą, o "Pagairė" apima mažiau žmonių, bet juos paliečia giliau. Ypač puikiai pavaizduota senelė ir jos vaikaičiai. (A. Baronas)

Be romanų, J. Gliauda yra išspausdinęs eilę kitų prozos knygų — apysakų, novelių, feljtonų, dokumentinių apybraižų ("Simas" — Simo Kudirkos istorija), vaidinimų — dramų, komedijų, kurios neišleistos atskirai, bet turėjo pasisekimą scenoje.

J. Gliaudos literatūrinį bagažą papildant, reikia atskirai paminėti "Aitvarai ir giria" (1970), partizanų ir "stribų" tema romaną; "Brėkšmės našta" (1972), "Sunkiausias kelias" (1973) — Lietuvos atsikūrimo 1918-20 ir kovų su bolševikais romanas.

Nemažiau idomus yra beveik tą patį laikotarpį vaizduojantis "Perlojos respublika" (1979) Dzūkų draugijos premijuotas romanas, atkreipęs skaitytojo dėmesį į idomią Perlojos istorijos atkarpą.

Jury komisijos narė, Dalia Kučėnienė, apie šį veikalą, tarp kitko, sako:

Gražiosios Dzūkijos gamtos aplinkoje, romanistas su gliaudiškai igudusiu, liepsnojančiu gilumu — sprendžia žmogiškosios buities problematišką likimą realybės sriaute. Kaip ir ankstyvesniuose romanuose, realistas Gliauda, naujojo veikalo puslapiuose, tarsi gyvoje scenoje atskleidžia netolimos praeities laikotarpio realistinį spektaklį, tobulais personažų veiksmiais, dvelkiančiais ne vien gyvenimiškais paviršutiniškumais, bet ir dvasinių gelmių varsomis.

"Perlojos Respublikos" skaitytojas, mėgstąs Dzūkijos kraštą, bei rašytojo brandų stilių, sutiks romaną su dėmesiu. Gamtos splavingi peizažai, psichologiškai įtikinantys personažų charakteriai bei dinamiškai intriguojanti tematika, lydės skaitytoją iki paskutinio puslapio.

1984-taisiais metais, švenčiant šv. Kazimiero 500 metų nuo gimimo sukaktį, mūsų nepailstantis romanistas nepraleido ir šios progos, parašydamas veikalą, vaizduojantį paskutiniasį šventojo gyvenimo valandą "Kovo ketvirtoji". Neieškodamas ir nenaudodamas daug istorinių faktų, kurių jauno karaliaučio trumpam gyvenime gal ir nebuvo, autorius daugiau dėmesio atkreipė į švento jaunikaučio pamaldumą, į akimirkas siejančias jį su Marija, su

SĖKMĖS IR NESEKMĖS

Bandymai keletą Jurgio Gliaudos veikalų perkelti į filmų pasaulį.

Jurgis Gliauda gimė 1906 m. liepos mėn. 4 d. Tobolske, Sibire. Su tėvais į Lietuvą grįžo 1922 m. Išsimokslinęs Lietuvoje, ypač pasižymėjo po Antrojo Pasaulinio karo tremtyje Europoje, vėliau JAV-tijose. Dabar gyvena Kalifornijoje. Jo garbingų 85 metų proga trumpai paminėsiu kai kuriuos J. Gliaudos ryšius su filmu.

Su Jurgiu Gliauda susipažinau Los Angeles, Calif. Iš kart pajutau jo bičiuliškumą, mano siekių supratimą, kuo per eilę metų įsitikinau žodžiu ir raštu. Pradėjus bendrauti, jį nutraukiau mėgėjišku žvilgsniu 8 mm filmo aparatu. Tasai filmukas pas mane tebėra nepanaudotas.

Tikrais duomenimis pagrįsta knyga antrašte **Simas** anglų k. išleista New Yorke, išvertė K. Čižiūnas ir J. Zemkalnis. Simo Kudirkos dramatiški pergyvenimai buvo sukėlę pasaulio dėmesį. Į mane kreipėsi anglų spaudai rašanti Gloria Gaele, siūlė parašyti filminį veikalą apie S. Kudirką, ji žinanti, kad Hollywoodo filmų studijos tokį filmą nori paruošti. Pasiūliau rašyti drauge su Jurgiu Gliauda, nes jis tą nepaprastą

Dievu, su amžinybe, su visa tai, kas toli už šios žemės dulkių ir rūpesčių.

Čia ne tik Varšuva, Karalių miestas, tikėjimo mistika, bet ir nuostabių pamokslų sakytojas Dlugošas, čia Gardino ir Vilniaus egzotika.

Dar vienas veikalas "Ganytojas ir vilkai" (1986), mus nukelia į rusų carų okupacijos, spaudos draudimo ir vyskupo Valančiaus religinės bei tautinės veiklos gadynę.

Plačiai ir su psichologiniu išvalgumu beletristiškai vaizduojama šio didžiojo ganytojo asmenybė, nepasidavusi muravjovų kėslams Lietuvą kultūriškai nususiinti, supravoslavinti ir surusinti. (Vysk. Valančiaus veiklos panoramoje nemažai figūruoja Simanas Daukantas ir daugelis kunigų vyskupo bendradarbių).

Minint Lietuvos krikšto atnaujinimo 600 metų sukaktį, šis veikalas dar vienu aspektu nušviečia katalikybės reikšmę lietuvių tautai ir jos sąmonės gyvybę.

Lietuva — sena karalių motina, Lietuva — jauna respublikų duktė. Ir jos istorinių tęsinių, meninių laimėjimų gijos susipina į vieną kultūrinių lobių vainiką. Vieni jos veikėjai atėjo jauni ir išėjo jauni, vos blykstelėję savo talentu, bet palikę lietuviško genijaus pėdsakus, neištrinamus nei metų, nei istorinių negandų, kaip kruvinasis komunizmas.

Jurgis Gliauda kaip Žemaitė, ar Simonaitytė, kūrybiškai reikštis pradėjo antroje savo gyvenimo pusėje, bet konkurenciją išlaikė su pačiais jaunaisiais, — jaunas energija, jaunas idėjomis, ne vieną kartą užbėgdamas jiems į priekį.

Minint autoriaus brandžią 85-kerių metų sukaktį, neturėjome intencijos suvesti jo literatūrinio-meninio balanso; mūsų tikslas buvo tik trumpam sustoti ties keliomis nueito kelio gairėmis, paliekant literatūros istorikams, bei teoretikams tarti studijinį žodį, kuris, neabejoju, bus tartas.

(J.B.)

įvyki jau yra ištyrinėjęs ir parašęs knygą. Kitą dieną su J. Gliauda nuvykome į vienos amerikietės rašytojos namus, ten sutarėme, kad sumanytojai atvyktų su paruošta sutartimi. Sekančią dieną "Los Angeles Times" dienraštyje radome žinią, kad S. Kudirka sutarė rytinėse JAV valstijose papasakoti savuosius pergyvenimus amerikiečių rašytojui; būsianti išleista knyga. Losangeliečiai nutarėme, kad nėra reikalo rašyti antrą knygą, ar filminį veikalą, ta pačia tema.

1965 m. Jurgis Gliauda, surinkęs duomenis ir liudininkų parodymus, parašė knygą apie Sovietų Sąjungos pradėtos vykdyti Lietuvos okupacijos dūžius, antrašte **Agonija**, 1984 m. į anglų k. Jonas Zdanys ją išvertė. Siūliau amerikiečių ir kitų valstybių filmų direktoriams ir kitiems, bet jie visi išsisukinėjo. Tada JAV-ės tebevystė nepaprastai švelnų bendravimą su Sovietų Sąjunga, nors sykiomis vadino tai "šaltu karu". Knyga susidomėjo Lietuvos filmų režisierius Marijus Giedrys. Kai 1991 metų pavasarį lankiausi Lietuvoje, M. Giedrys atsakė, kad dabar nesą galimybių toki filmą parengti.

Vienu laiku Algimantas Kezys filmavo kai kuriuos užsienyje gyvenančius žymius lietuvius, apie juos rengė dokumentinį filmą pasikalbėjimų slinktyje. A. Kezys atvyko į Los Angeles, filmavo ir J. Gliaudą (buvau jo pokalbininkas). 1984 balandžio 25 d. J. Gliauda užklaustas, parašė:

"Po filmavimo tasai kaspinas buvo Čikagoje kun. A. Kezio žinioj. Vėliau, jo paragintas užsukau pas P. Jasiukonį ir įkalbėjau dalelę teksto, kuri buvo neįsirašiusi gerai originale. O pernai, man užklausus apie filmą, kun. A. Kezys gražino visą tą pundelį ir dabar turiu tą žalią medžiagą spintoj".

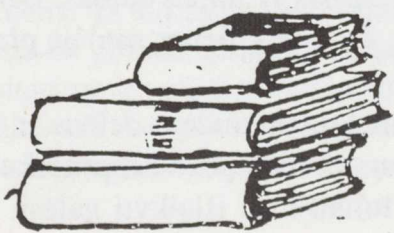
Buvo dar vienas bandymas: nufilmuoti **Perlojos respublika**. Kai 1990 m. Lietuvos kino filmų režisierius Henrikas Šablevičius pamatė minėtą knygą, jis iš nustebimo net šoktelėjo. Perloją ir jos kovotojus žino visi lietuviai nuo Nepriklausomybės laikų.

Vieną gražią 1990 metų pavasario dieną aplankėme autorių, gyvenantį West Covina, Calif. Audra Poškaitytė gavo žodinį sutikimą M. Giedriui parengti filmą **Agonija**. H. Šablevičius negalėjo atsikalbėti. Visą video juoston nutraukė R. Poškaitis. Ta proga J. Gliauda įdavė H. Šablevičiui nuvežti į Lietuvą minėtą nebaigtą A. Kezio filmo juostą. Iš Lietuvos atvykusieji džiaugėsi.

Iš Lietuvos H. Šablevičius parašė (be datos): *"Nežinau kodėl taip atsitiko, bet, regis, laiškas, kurį siunčiau per rankas, nepasiekė adresato, tad, kaip ten bebūtų, dar kartą dėkoju už nuotraukas ir straipsnį laikraštyje. Apie pastarąjį kalbėjo Laisvosios Europos radijas, ir aš būdamas Perlojoje girdėjau tą informaciją iš Muencheno. Buvo labai įdomu išgirsti tai, būnant Perlojoje".*

Tikėkimės, kad tai, kas padaryta bus galima ir pamatyti.

Algirdas Gustaitis

LITERATŪROS VAKARAS

Jurgis Gliauda

Literatūros vakaras, iš esmės, nebloga idėja. Tik bloga, jeigu literatūros vakaro parengimas patenka į taip vadinamųjų kultūrininkų rankas. Tada nelauk nei žmonių, nei pelno. Salė bus tuščia, o, taip vadinamieji kultūrininkai keiks visuomenę dėl jos nesidomėjimo savo kūrėjų kūrybomis.

Pas mus tas reikalas pateko į veikėjų rankas. Veikėjai pas mus organizavo literatūros vakarą ir viskas praėjo su nežmonišku pasisekimu. Viskas praėjo tiesiog nežmoniškai puikiai.

Visų pirma pasamdėm beną. Plačiai apylinkėi žinomą beną — šešis muzikantus, kurie tinka senimo ir jaunimo kojoms. Po to pradėjome medžioti žmones scenai. Ieškojome magiko ir akrobatės. Akrobatės neradome, bet radome džiunglių merginą.

Atspaudėm vakaro kvietimus su magiko ir džiunglių merginos atvaizdais ir... salė buvo pilnut pilnutėlė. Salėje, tiesiog, uodas snapo neikištų.

Uždangą pakėlėm, išleidom rengimo komisijos pirmininką scenon ir pradėjome literatūros vakarą.

—Brangūs, sakysma, tautiečiai, — pasakė rengimo komisijos pirmininkas. — Jeigu čia jūs atėjote, reiškia pritariat mūsų veikimui. Toks pritarimas paskatins mus, sakysma, ir toliau veikti. Čia, sakysma, bus smagu ant scenos akis paganyti, o salėje kojas pamiklinsime. Bufete gomurį paglostysime. Yra ten tikras lietuviškas kugelis, kurį iškepė gospadinės Mrs. Mukyn ir Mrs. Sandaugienė. Ir daugiau yra gėrybių bufete. O daug nėra reikalo pasakoti ir brangų laiką gaišti. Mes nepasakoriai ir neprakalbininkai. Tai, sakysma, ir pradėdame.

Čia kažkas salėje suplojo pirmininkui. Pirmininkas: ačiū, ačiū — ir jau jo vieton lipa scenon magikas.

Magikas kaip magikas. Apsirengęs juodai. Ūsiukai, barzdelė. Ant galvos kieta, augšta skrybėlė: cilinderis. Pakėlė tą cilinderį; parodė žmonėms. Tuščias. Vėl užsimovė ant galvos ir vėl nukėlė. Atvertė cilinderį žmonėms, vidų parodė. Na gi tupi cilinderyje mažytis ančiukas. Gal tik iš kiaušinio. Su snapeliu, su geltonom kojytėm.

Trenkė visa salė katučiais. O magikas išima ančiuką iš cilinderio ir rodo. Gyvas tas ančiukas. Aiškiai gyvas. Parodė žmonėms ančiuką ir vėl kiša į savo augštą ir kieta skrybėlę. Įdėjo tą ančiuką skrybėlėn, padėjo apverstą skrybėlę ant staliuko, pamojo virš jos savo magiška lazdele ir rodo, pakėlęs cilinderį, jo vidų žmonėms. Tuščias cilinderis. Ančiuko nė kvapo. Net jokios dėmelės tas stebuklingas ančiukas nepaliko šilkiname cilinderio pamušale.

Kurgi neplosi; plojom visi kaip padūkė. O magikas mauna cilinderį ant galvos ir daugia-prasmiai rodo pirštu vieną žmogų publikoje. Tas žmogus — mūsų žinomas veikėjas. Sužiūrom visi; kas gi čia dabar?

Magikas nusileidžia nuo scenos pakilimo, eina per salę, eina prie to mūsų žinomo veikėjo ir klausia: kurioj kišenėj turi nosinę?

Veikėjas parodė į švarko kišenę. Magikas sako: duok man tą nosinę.

Veikėjas kyšt ranką kišenėn ir net pašoko. Jo kišenėje kvarksi gyvas ančiukas. Tas pats, kuris tupėjo magiko skrybėlėje ir ženkle nepaliko.

Magikas sako: nebijok tavo kišenė švari. Pasiėmė ančiuką ir nusinešė scenon.

Kur gi čia neplosi; plojome visi kaip padūkė.

Po to magikas paprašė duoti jam penkinę. Reiškia: penkis dolerius. Davė kažin kas iš žmonių. Kur neduosi; idomu. Magikas užsirašė penkinės numerį, suglamžė ją, ikišo į pištalieto tūtą ir bang! iššovė. Ir klausia tą, kuris penkinę davė: patikrink savo pinigus, ar turi penkinę su tokiu numeriu? Žmogelis čiupt už pinigines, o magikui duota penkinė su tuo pat numeriu, nesuglamžyta ir sveikutėlė, guli jo piniginėje. Tiesiog stebuklai eina prieš akis... Plojome kaip padūkė.

Po magiko, katučiams griaudžiant, nuleidome uždangą ir brangaus laiko negaištant, tiesiog prie kito numerio. Atsitūpė scenos viduryje džiunglių mergina. Greta jos krepšelis. Tame krepšelyje gyvatė, kobra. Netikra gyvatė. Guminė. Bet kas tai žino? Iš po scenos eina žarnelė į krepšėlį ir, kai orą ipučia, guminė kobra lenda iš krepšio kaip gyva ir, lengvai siūbuodama, kaip tikra kobra prieš Indijos fakirą, šoka šiurpulingą kobros šokį. Nuleidom vieną veikėją kobrai orą pūsti iš po scenos. Sceną apšvietėm tamsiai žalia šviesa ir prie uždangos. Pakėlėm uždangą.

Mergina palmių lapais apsisvyniojusi; plaukai kaip papuaso; žalioj šviesoje akys žaliai žvilga. Ima ta džiunglių mergina dūdelę ir dūduoja. Dūduoja tylutėliai ir liūdnei. Stebi visa salė; tylu tylu, net kas gumą buvo kramtęs, sustojo kramtęs. Tik staiga salėje subruzdimas, krūptelėjimas salėje per visų veidus ir baimė — veikėjas iš po scenos pūstelėjo orą, o kobra iš krepšio pakėlė savo baisią galvą. Lenda ta guminė kobra iš krepšio ir linguoja ore jos bjaurus ir šlykštus kūnas. Ir taip kobra tiek pakilo, kad jos galva buvo lygiom su merginos veidu. Tada džiunglių mergina nustojo pūtus savo keistą melodiją, atsuko veidą prie kobros galvos ir pasibučiavo su kobra. Visiems net kvapą užėmė. O mergina ėmė pūsti kitą gaidą, kobra ėmė smukti į savo krepšį, kol jame visai pasislėpė. Baisus tai buvo numeris ir, kai nuleidome uždangą, valandėlę salė negalėjo atsipeikėti. Paskui pratrūko katučiais, kaip žemės drebėjimas.

Tai ir viskas. Rengimo komisijos pirmininkas išėjo padėkoti žmonėms, kad atsilanke, kad parėmė veikimą. Vienu žodžiu, visi gerai žino tas padėkas. Tik bekalbėdamas ir beačiuodamas jis prisiminė, kad per neapdairumą niekas nepaskaitė žmonėms ką nors iš kūrėjų kūrybų. Todėl, dar kartą pakvietęs visus bufete kugelio valgyti, o salėje kojas pamiklinti, jis pridūrė: o jeigu yra kas salėje, kuris užsiima rašinėjimu ir norėtų savo rašinėjimus paskaityti, prašom pakelti ranką, nesisarmatyti, paskaityti ir mums...

Imantriausius raštus, prabangiausias gėles išrašė ryto šaltis ant langų stiklų. O pro šerkšno properšas buvo matyti, koks šauniai saulėtas rytas pasitalkino Kalėdoms.

Klebonas Christian Donalitis, vietinių baudžiauninkų šaukiamas Donelaičiu, supdamasis į voverės kailio apsiaustą, nustebęs žiūrėjo į savo darbo barometrą. Tai buvo nesudėtingas prietaisėlis, atremtas į sieną ant lentynos prie puošniom, ledinėm, gėlėm žaižaruojančio lango. Dubenėlis su gyvsidabriu ir stačias stiklinis vamzdelis. Prie vamzdelio siaura medinė lentelė su įrašais. Pilksvas gyvsidabrio stulpelis ilsėjosi ties įrašu: dargana.

— Vei tu, gaidau, gaidau, — sušvokštė nepatenkintas senis. — Saulė danguj, kaip Dievo akis, o barometras ant darganos užsnūdo.

Jis pabarbeno pirštu į vamzdelį. Barometras nepakeitė parodymo.

Donelaitis neturėjo laiko ilgėliau užtrukti su neklusniu barometru, kurį jis pats pasidirbdino, kaip ir termometrus, kabančius klebonijos kambariuose. Termometrais galima buvo pasitikėti — jie neklaidino, o šitas šelmis apsimelavo. Kas patikės atslenkančia dargana, kai saulė ir šaltis ženklina giedrą? Barometrui dargana galvoj, kaip kokiam būrui nenaudėliui šventės paryčiu paliekant karčiamą.

Kai klebonas buvo beeinas rytinių pamaldų bažnyčion, jo minty glūdėjo būsimos pamokslas žodžiai. Mažytė paralelė tarp giedros ir darganos pranašysčių ataidėjo jo minty. Kai saulė danguj, apie darganą negalvojama. O daug darganų gyvenime. Jis pat tai mėgsta irėžti metrikų knygoje greta formalių įrašų, kad ir tolimi ipėdiniai žinotų. Kaip tik vakar jis išrašė: Ruhig, amtmonas, skundėsi, kad Donalitis savo pamokslais būrus valdo ir tuo vyriausybės urdeliams kenkia...

Sustojęs ant slenksčio, smagiai kvėpuodamas gaivų žiemos ryto kvapsnį, Donelaitis žiūrėjo į bažnyčią, kurią kadaise jis pastatė, ir gėrėjosi šerkšno dekoracija. Atrodė jam, kad ta maža bažnytėlė su neaukštu bokšteliu, kylančiu stogo perskyroje, pastatyta ne ant kalvutės, bet ant tiršto, baltų balčiausio debesies, nukritusio naktį nuo dangaus į klebonijos kiemo vidurį. Ir tie vaismedžiai, kuriuos kadaise jis pasodino ir išugdė, betriūsdamas prie jų ilgus metus, atrodė nebe vaisinis, nuogas, pilkas, akiai graudus žiemos metu sodas, bet imantrus deimantinis vainikas aplink debesį. Taip žėri, taip spinksi šerkšnas, apnešęs medžių šakas.

Per giloką ir purų šviežią sniegą jau buvo nutremptas takas bažnyčios link. Žmonės,

Bet kur tau, niekas nepasisiūlė ir negaištant brangaus laiko visi ūbtelėjo bufetan, nes buvom gerokai ištroškę. O scenoje šešių muzikantų benas jau derino savo stygas ir palengva mėgino, ar gerai įtempta barabono oda.

Iš magiko ir džiunglių merginos išspaudėm daugiau pelno, kaip iš kokių ten eilių skaitymo. Kas gi nežino, kad iš kultūrininkų ir kultūros neišsunksi pelno?

TAIKOS RYTAS

Jurgis Gliuda

susisupė į savo pilksvus, būriškus parėdus, moterys su kykais ant galvų, vyrai su aukštomis skrybėlėmis, pavieniui ar būreliais prorečiais šlepseno bažnyčion. Jų veidai buvo maloniai rusvi nuo šalčio, o kvėpavimas garavo. Jie mynė sniegą, isinėre į vyžas. Pintų vyžkarnų padų pėdsakai buvo matyti tako pakrašty, kur sniegas nebuvo įmintas iki kietumo.

Donelaitis pažino juos visus. Jis žinojo visą jų skurdų gyvenimą ir visas jų kuklias prigimtis. Vienuoje, savo kambario tyloje, jis peržvelgdavo tuos žmones savo rašte, kurį jis rašė, lyg pakludamas nevaržomam polinkiui užrašyti gyvenimo daugiau, nei leidžia bažnyčios metrikų knygos. Jis rašė pats sau apie tai, ką jis mato ir ką mano. Jis rašė apie aplinką, guodėsi gamta, kuri jį supo, apie paukščius giesmininkus, kuriuos jis mėgo, apie gerus ir palaidūnus būrus, su kuriais gyveno.

Jam tereikėjo tik akimirka sustoti ties šlepsinčiais bažnyčion būrais, ir jis matė tarp jų tuos, kurių vaizdus išsikviesdavo savo kambario, palinkęs ties smulkiu, smailiu braižu prirašytais puslapiais.

Lyg Homeras savo dievus ir dievaičius, Donelaitis savo Tolminkiemio būrus jundė savo raštan, sagstė juos hiperbolėmis, būdo bruožais, kėlė antrą, papildomą gyvenimą, visus jų nutikimus ir gyveno kartu. Dabar jam pasidarė nelauktai miela stebėti visą savo rašto veikėjų vilkstinę, kiūtinančią sniego taku į rytines kalėdines pamaldas.

—Vai, jūs mėšluoti šelmiai, varnienos edikai, nabagėliai vyžoti, — šmekstelėjo jam mintyje, — o juk savi man jūs, ne tie pilvoti išpūtėliai, išvėpėliai ponpalaikiai...

Viena jo raštų eilučių, kuria jis neperseniai papildė kūriamąjį tekstą, ataidėjo jo atminty. Jis ją pakartojo lūpomis, nes ji buvo jam miela ir šildanti: Ak, mano kaimynėliai! Ak, širdingi broleliai!

Maloninga mintis perskrodė seno klebono galvą. Vakar, betriūsdamas prie savo paiko barometro ir galvodamas nejučiomis apie Kalėdų pamokslą, jis nusistatė būti rūstus.

Kalėdų proga jų sueis daug, ir tai bus palanki proga pagarsinti seniai jam kniečiančius priekaištus. Iš savo rašto jis jau pasiėmė puslapį, iš kurio turės atskambėti dviejų kartų priešprieša: dori pamaldieji ir šelmiai palaidūnai.

“Tėvai mūsų seni, pirmo to neturėdami
šiulių
Rodos, nei pybelių nei katgizmų dar
nepažino,

Jie tik iš galvos šventus mokišosi mokslus,
O štai, tik daugiausiu garbėj laikydavo
Dievą

Ir šventom dienom bažnyčion bėgdavo
greitai.

Ogi dabar, žėlėk Dieve! tik gėda žiūrėti,
Kad lietuvninkai, prancūziškai pasirėdę,
Į bažnyčią vos išgirst ką kyšteria galvas,
O paskum tuoj žaist ir šokt į karčiamą
bėga...”

Kalėdų rytas buvo toks pakiliai skaištus, šerkšnas toks žvitriai deimantinis, baltoji bažnytėlė ant sniego kalvos, kaip ant debesies, ir būrai taip nuolankiai nužemintai mina vyžomis sniegą, kad maloningoji atlaidos mintis, kaip Dievo ranka, palietė senąjį kleboną. Jis pažiūrėjo į žmones, kaip gailintysis tėvas į bergždžiai klystančius vaikus. Jo siela tapo pilna šviesos. Jis panoro, kad tos šviesos trupinėliai nubirtų į būrų dvasią. Kas gali ši rytą būti didesnis už nuolankumą? Niekas. Kas gali ši rytą būti svarbesnis už žodį apie nuolankumą ir džiaugsmą dėl savo kuklumo? Niekas.

Ta švytinti šventės rytą Donelaitis nepasakė būrams priekaištingo pamokslas. Stmabus, kiek sukumpęs, plačių pečių, labai tirštų, net akis užgulančių antakių senasis klebonas perskaitė pirmiesiems savo kukliems, naiviems jo rašto klausytojams:

Ant žiemos nasrai vėl rūstaudami grįžta,
Ir šiaurys pasišiaušęs vėl mus atlekia
gandint.

Vei! Kaip ant ežerų visur langai pasidaro.
Lygiai, kaip antai, stiklorius įdeda stiklą...
Bet be Tavęs, tu, dangiškas mūsų tetuti.
Ką mums mačys priprovos, ką mūsų
triūsėliai?

Vislab bus niekai, ką veiksime argi
pradėsime,

Kad žegnojanti rankelė tavo negelbės,
Tu mus išlaikei per visą prašokusį metą,
Tu dar ir toliau mus išlaikyti galėsi...”

Senasis klebonas nė just nejuto, kad dar negimusios kartos skaitys tas eiles. Tik atliepiui į savo žodžius jis regėjo būrų akis, kur matė taiką ir pamaldumą, ir jis dėl to tikrai žinojo, kad Dievo ranka tą rytą sulaukė jį nuo priekaištingų posmų, kad Dievo ranka tą rytą palietė jį ir jo parapijiečių dvasią.

Grįžęs namop, iš atvažiavusio atlankyti jį šventės proga kito kaimo kunigužio Donelaitis patyrė, kad jo nemėgiamiausias amtmonas, pavydįs jam jo itakos žmogelis, Herr Ruhig, įtraukė bažnyčios žemes į padlijamąjį bendrų ganyklų plotą. Tai reiškė netekti jo užveistų mylimųjų sodų.

Donelaitis pakvietė svečią prie savo darbo barometro, kuris takakliai teberodė darganą saulėtos dienos popietę, ir tarė:

—Mano darbas yr šulnus darbas. Barometras nepaklydo. Ir taikos dienos saulėje pranašauja provą.

Paskui maldingai sudėjo delnus ir pridūrė:

— Tu mus išlaikei per visą prašokusį metą,
Tu dar ir toliau mus išlaikyti galėsi.

ATVERTI VAKARŲ KULTŪROS HORIZONTUS

Nors ne literatai ir visai skirtingų profesijų žmonės, tačiau visoje poeto Bernardo Brazdžionio 4000 kilometrų kelionėje ši pavasari per Lietuvos gimnazijas keliavo ir šio rašinio autoriai. (Red. pastaba: Brinkienė — advokatė, Kojelis — pedagogas-žurnalistas). Mes turėjome pragmatiškus tikslus: a) Lietuvos gimnazijų baigiamųjų klasių mokinius painformuoti apie galimybes studijuoti Vakarų aukštosiose mokyklose, b) sudaryti sąlygas Lietuvos moksleiviams susirašinėti su Amerikos gimnazistais, c) sutelkti mecenatų, kurie skirtų premijas geriausiems anglų kalbos konkursą laimėjusiems abiturientams, d) parūpinti Lietuvos mokykloms anglų kalba knygų.

Bernardo Brazdžionio misijos ir mūsų pragmatiškųjų tikslų suderinimas buvo išspręstas dar Los Angeles, prieš išvykimą, pasitariant su Kultūros ir švietimo ministerija Vilniuje. Visi trys prie Lietuvos žemėlapiu planavome maršrutus, pasirodymų eigą ir kitas detales.

Pirmoji mintis organizuoti literatūros vakarus Lietuvos gimnazijose iškilo vienam Lietuvii Bendruomenės Santa Monica — Vakarų Los Angeles apylinkės valdybos posėdyje 1990 metų vasarą. Gavus sutikimą iš poeto, apylinkės vardu buvo padarytas pasiūlymas Lietuvos Respublikos Kultūros ir Švietimo ministerijai. Ministro Dariaus Kuolio atsiliepinimas buvo entuziastiškas.

1990 m. liepos 16 d.
Vilnius

Mielas Pone Juozas Kojeli,
širdingai Jums dėkoju už puikią idėją, pradžiuginusią jaunos mūsų ministerijos darbuotojus.

Poeto Bernardo Brazdžionio kelionė per Lietuvos gimnazijas būtų nuostabi šventė mūsų mokiniams. Tikiuosi, kad ir pačiam Poetui malonių, šiltų išpūdžių iš šios kelionės nestigtų. Pritariu Jums, kad palankiausias laikas būsimai viešnagei — gegužės mėnuo. B. Brazdžioni Lietuvon pasikviestų ir jo kelionę su didžiu malonumu organizuotų Kultūros ir švietimo ministerija.

Su nuoširdžia pagarba ir
geriausiais sveikinimais
Jūsų
Darius Kuolys

Tolimesnis pragmatiškųjų tikslų konkretizavimas perėjo į privačios iniciatyvos rankas. Buvo sukviestas galinčių tuo klausimu interesuotis žmonių susirinkimas. Iš 25 pakviestųjų atėjo: Dalilė ir Antanas Polikaičiai, Adelė Balsienė, Regina Gasparonienė, Vytautas Šeštokas ir iniciatoriai — Žibutė Brinkienė ir Juozas Kojelis. Iš šių asmenų susidarė neoficialus Lietuvos gimnazijoms remti komitetas. Šiame pasitarime ir vėliau privačiai konsultuojantis, susikristalizavo anksčiau minėti pragmatiskieji tikslai, kuriems turėjo būti pasiruošta (tęsinys 18 psl.)

Tarp Varnių vysk. Motiejaus Valančiaus vidurinės mokyklos mokytojų. Iš dešinės: deputatas Stasys Kašauskas, Juozas Kojelis, Žibutė Brinkienė, direktorius K. Dobulskis, Bernardas Brazdžionis, Aldona Brazdžionienė.

Among the teachers of Bishop Motiejus Valancius high school in Varniai. From the right: Stasys Kašauskas, Juozas Kojelis, Zibute Brinkiene, director of the school K. Dobulskis, Bernardas Brazdžionis, Aldona Brazdžioniene.

Kretingos vid. mokyklos vicedirektoriai Algis Slušnys (dešinėje) ir Zita Skariene (II iš kairės) su svečiais iš Amerikos — advokate Žibute Brinkiene ir Juozu Kojeliu. Kojelis 1941-43 buvo šios gimnazijos vicedirektorius, 1943 vokiečių gestapo areštuotas ir išvežtas į kalėjimą Vokietijoje.

Vice-director of the Kretinga high school, Algis Slusnys (at right) and Zita Skariene (2nd from left) with visitors from America: Zibute Brinkiene and Juozas Kojelis. Kojelis was vice-director of the school from 1941-43 and was arrested by the Gestapo in 1943 and sent to prison in Germany.

NEPRIKLAUSOMYBE

DŽIAUGIASI

VISA

LIETUVA

*Padėkos paminklas Islandijai.
A monument thanking Iceland.*

*Photo — courtesy of Lithuanian Action Center
in Los Angeles.*

Laisvi lietuviai, nepriklausomoje Lietuvoje išreiškia savo jausmus tautos žudikams.

Free Lithuanians in independent Lithuania, voicing their feelings against the nation's killers: "OMON get out from Lithuania."

Photo — courtesy of Lithuanian Action Center in Los Angeles.

Los Angeles lietuviai švenčia Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo šventę, rugsėjo 2 d. (po JAV prezidento pripažinimo). Iš k. poetas B. Brazdžionis, V. Andrašūnienė, Vyties Kryžiaus kavalierius plk. J. Andrašūnas, Švedijos konsulas Gason Larson su ponia, V. Čekanauskaitė.

Los Angeles Lithuanians celebrating the recognition of the restoration of Lithuania's independence on Sept. 2, (after U.S. President George Bush's announcement). From l.: poet B. Brazdžionis, V. Andrašūnienė, holder of the Vytis cross colonel J. Andrasunas, Swedish consul Gason Larson with his wife, V. Čekanauskaitė.

Padėkos maldos už Nepriklausomybės pripažinimą, prie parlamento rūmų Vilniuje.

Prayers of thanks for world-wide recognition of independence at the Parliament building in Vilnius.

Photo — courtesy of Lithuanian Action Center in Los Angeles.

Photo by Valerija Baltušienė

Los Angeles jaunimas 1991 m. rugsėjo 2 d. dainuoja televizijos kameroms

Lithuanian youth of Los Angeles singing for the television cameras on the parish grounds, Sept. 2, 1991.

Photo by Valerija Baltušienė

ATVERTI...

(tesinys iš 15 psl.)

Amerikoje ir vėliau vykdomi Lietuvoje kartu su poeto Bernardo Brazdžionio literatūros vakarais.

Pirmieji trys, — a, b, ir c, uždaviniai buvo gana sėkmingai atlikti, gi aprūpinimas anglų kalba knygomis neįvykdytas, nes nebuvo išspręsta pervežimo problema.

Atsiradę Lietuvoje ir pradėję nuostabią ir visam gyvenimui prisimintiną kelionę per Lietuvos mokyklas, pamatėme, kad pragmatinė mūsų ir idėjinė poeto misijos puikiai derinasi. Buvo momentų, kad mes kai kur galėjome patalkinti poetui (žinoma, ne poezija), o mums jo nuomonę kai kuriais klausimais buvo labai naudinga žinoti, ypač kai, grįžus iš kelionių, Vilniuje pradėjome "politikuoti". Kol Lietuva bus okupuota, Brazdžionis, ir jis to nesikrato, buvo ne vien tik poetas. Kaip publicistas rezistenciniais-politiniais klausimais jis drąsiai reikšdavo savo nuomonę dažniausiai "Lietuvių Dienų" žurnale, kur kaip redaktorius rašydavo vedamuosius. "Į Laisvę" žurnale jo publicistika aptarta taip: "Brazdžionio publicistika seka pačius geruosius publicistikos pavyzdžius: žvilgsnis į reiškinius ir problemas blaivus, platus ir pastabus, reakcijos taiklios, stilius patrauklus, žodis įtaigus". Taigi, mes su juo tardavomės ir politiniais klausimais. "Politinį" žodį Bernardas pasakė ir Parlamente.

Savo tikslų vykdymą pradėjome Vilniaus 34-joje vidurinėje mokykloje gegužės 6. Šios mokyklos mokiniai ir tėvai parodė didį heroizmą, gindami televizijos bokštą I.13. Ten žuvo trys mokiniai ir du mokinių tėvai. Nusigabenome ten prožektorių, Amerikos mokyklų gyvenimą vaizduojančias skaidres, universitetų ir kolegijų kelis katalogus, akredituotų aukštųjų mokyklų sąrašus, visu aukštesnių mokyklų sąrašus su adresais, TOEFL ir SAT egzaminų knygas, universitetams nepriklausančių fondų, duodančių stipendijas, sąrašus ir dar kitos medžiagos, k.t. prašymų pavyzdžiai, nuo mokesčių atleidimo prašymų pavyzdžiai ir t.t.

Sutiko mus veidai pilni vilties ir smalsumo. Matome, kad jie nori tikėti, jog už griūvančios geležinės uždangos (žiūrint jų pusės) tikrai yra šviesesnis pasaulis ir viltis išbristi iš komunizmo sukurto dvasinio ir medžiaginio vargo. Pranešus, kad šiai gimnazijai Linas Kojelis paskyrė premiją, pajutome, kad ją priėmė labiau kaip išeivijos rodomą jiems dėmesį ir moralinį paskatinimą, negu kad asmenišką medžiaginę paramą vienam asmeniui.

Apdovanoti gėlėmis ir padėkos žodžiais, išskubėjome į "Lietuvių namų" gimnaziją, kur turėjo įvykti Brazdžionio susitikimas su mokiniais. Jautėme pasitenkinimą, kad parodėme iš komunistinės tamsos brendantiems Lietuvos gimnazistams Vakarų kultūros horizontus ir gal pažadinome viltį ir jiems ten patekti.

Ir taip keliavome su Bernardu Brazdžioniu per Lietuvos miestus. Jis savo misiją vedė solo, mudu — duetu, o kai kada susijungdavome į trio. Vykdydami savo pragmatiškąją misiją, applankeime šias mokyklas: Vilniuje — 34-ją ir

J.A.V. Lietuvos nepriklausomybės šventę New Yorke paminėjo š. m. rugsėjo 1 d., Baltijos restorane, Richmond Hill. Ispūdingą kalbą pasakė Lietuvos gen. konsulas A. Simutis: "Mes šią dieną švenčiame visų mūsų ryžto pasėkmes". Į šventę atvyko visų didžiųjų TV ir spaudos korespondentai (virš 130). Nuotraukoje, iš k.: J. Simutienė, Liet. gen. konsulas A. Simutis. Dešinėje M. Šalinskienė ir F. Ignaitienė.

US recognition of the restoration of Lithuania's independence was celebrated in New York on Sept. 1, 1991, at the Baltic restaurant in Richmond Hill. A rousing speech was given by Lithuanian general consul A. Simutis: "Today we celebrate the fulfillment of all our hopes." Correspondents from the major TV and print media were at the celebration. From l.: J. Simutienė, Lithuanian general consul A. Simutis. To his right M. Salinskienė and F. Ignaitienė.

Photo by L. Tamošaitis

"Miesto mokyklą", Kaune — "Saulės" ir Salomejos Neries, Šalčininkų, Nemenčinės, Molėtų, Kėdainių, Marijampolės, Kudirkos Naumiesčio, Panevėžio, Pasvalio, Biržų, Telšių, Varnių, Kretingos, Palangos, Kražių. Visos mokyklos buvo supažindintos su mecenatais, kurie buvo paskyrę po 100 dolerių premijas. Tuo laiku turėjome apie 40 mecenatų. Šiuo metu mecenatų skaičius padidėjęs. Iki šiol premijas skyrė: I. ir J. Jodeliai — 5, J. ir A. Venckūnai — 4, J. ir A. Balsiai ir Valentinienė — 3, D. Kojelytė — 3, Z. Brinkis — 2, A. ir V. Bimbiriai — 2, E. ir V. Dovydaičiai — 2, R. ir P. Gasparonai — 2, E. ir J. Kojeliai — 2, ir po vieną premiją — V. Baltušienė, St. Bajalienė, T. Blinstrubas, V. Irlikytė-Spring, A. Jaras, L. Kojelis, R. Kojelytė-Bertinelli, A. Kulnys, L. Mažeikienė, J. Rukšėnienė, Gr. Sirutienė, B. Skirienė, B. Šimkienė, V. Vidugiris; Ž. Brinkienė — 18 premijų.

Šio rašinio autoriams, kartu ar atskirai, teko susitikti su Vilniaus vidurinių mokyklų direktoriais, su ministrais: E. Kunevičiene, A. Saudargu, D. Kuoliu, V. Antanaičiu, aktyviai dalyvauti Parlamento užsienio reikalų ir švietimo komisijos posėdžiuose, turėti pokalbius su "Į Laisvę" fondo Lietuvos filialo, Lietuvos Ateities Forumo, Socialdemokratų partijos vadovybės nariais. Pagrindinės dvi mintys, kurias bandėme įpiršti politikams — tai visiems sutarti dėl plačiausios amnestijos už tolimesnės praeities nusikaltimus ir, kol Lietuvos nepriklausomybė dar varžoma fizinės svetimųjų jėgos, atsisakyti teisėtai valdžiai vidinės opozicijos. Taip pat itikinėjome užsienio reikalų ministrą ir Parlamento užsienio

reikalų komisiją pajėgių žmonių rankose centralizuoti ryšius su užsienio lietuviais.

Pokalbiuose su Šalčininkų ir Vilniaus rajono, o taip pat su už Lietuvos ribų veikiančių lietuviškų mokyklų mokytojais supratome, sunkią tų sričių lietuvių būklę. Pažadėjome apie tai informuoti Amerikos lietuvių ir raginti centrines organizacijas ateiti jiems į pagalbą.

Grįždami Amerikon, jautėme palikę ten dalį savo širdies. Kiek pasisekė atlikti misiją, tegu vertins tie, su kuriais bendravome. Esame įsitikinę, kad skyrimas premijų solidarumo dvasiai tarp Lietuvos ir užsienio lietuvių išugdyti labai labai padeda. Kviečiame LD skaitytojus tapti Lietuvos gimnazijų mecenatais, nes akcija tęsiama.

Red. pastaba: Ž. Brinkienė atidarė specialią sąskaitą tam reikalui. Čekius siųst: Nida Brinkis, 1500 W. Covina Pkwy, Suite 103, West Covina, CA 91790, pridėti laiškelių su mecenato pavarde, adresu, ir kokiai gimnazijai premija skiriama.

ENGLISH SECTION

EGLE (FIR), QUEEN OF THE ADDERS

(*Eglė, Žalčiū Karalienė*)

ONCE UPON A TIME, in very ancient days, there was an old couple who had twelve sons and three daughters. The name of the youngest daughter was Eglė (which means Fir tree).

One warm summer evening the three sisters went to a nearby lake to bathe. Having cooled themselves in the fresh waters they returned to the shore to dress. Just as Eglė was about to pick up her blouse she saw within the sleeve a coiled adder. Her eldest sister seized a stick with which to drive the serpent out, but it turned to Eglė and spoke to her with the voice of a man, saying, "Give me your word, beloved Eglė, that you will become my wife and I will leave without harming any of you."

Eglė broke down in tears: how could she ever be wedded to an adder! Pleadingly she spoke, "Please give me back my blouse and return whence you came." But the adder was insistent and repeated his plea.

Eglė was distraught at finding no way in which to avoid making such a pledge. There was nothing else left for her to do, so she promised to become the adder's wife.

After three days had passed, the parents of Eglė beheld a great multitude of adders slithering into their courtyard. Every member of the household became frightened at the sight and knew not what to do. The multitude of adders kept gliding and coiling all about the courtyard while several, acting as match-makers, slithered into the house to deal with Eglė and her parents.

It was natural for the parents to be much opposed to what seemed to them an absurd idea, but they could do nothing with this unusual frightening army of adders in the yard. They were forced to give Eglė in marriage to the king of the adders.

Receiving her for their Queen, the whole multitude of adders, singing a merry tune, glided out of the courtyard, while members of Eglė's family bemoaned her fate.

With the multitude attending her, Eglė neared the seashore, where she was met by a handsome youth who admitted that it was he who, in the form of an adder, crept into her blouse sleeve. They boarded a ship and sailed to an island out in the sea. There they descended into a cavern far beneath the water to a most beautiful palace, the home of the king of the adders. It was here that their wedding was performed and for three whole weeks everyone feasted, danced and made merry.

Within the palace of the adders everything was found in abundance. None had to toil; they had just to live and be happy. At first Eglė was restless but gradually became so happy that she forgot all about her parents and home.

Nine happy years passed during which Eglė gave birth to three sons, Oak, Ash and Birch, and a little girl, Trembling-Aspen, who was the

Eglė (Fir) Queen of the Adders

Eglė žalčiū karalienė

youngest of all. One day, as the oldest of the boys was being dressed by his mother, he inquired of her: "Mother dear, where are your parents? Why do we not pay them a visit sometime?"

Eglė began to think of her home, of her parents, her brothers and sisters. She was taken with a great desire to see them. She was anxious to know how everything went with them. She wondered, "Are they well? Are they still

alive? Perhaps they have long since died." Eglė pleaded with her husband that he permit her to take leave of him. "After all," she complained, "I have not visited my parents and family for such a long time, and I have a great longing to see them."

Eglė's husband was very reluctant to let her go but said, "Very well, I shall permit you to take leave but first you must spin this tuft of silk." He showed her the spinning wheel.

Eglė sat down near the wheel to spin. She spun and spun days and nights but the tuft of silk did not lessen. Eglė realized that this was a ruse for trapping her; the tuft must have been bewitched. No matter how much she spun the tuft did not diminish. Eglė went to consult a neighboring old lady who was a sorceress, saying to her, "Little mother, little rue! Please tell me how this tuft of silk can be spun."

The sorceress advised: "Just cast the tuft into the fire — that is all. Otherwise you will never get it spun."

Returning home, Eglė lit a fire in the stove to heat it for the baking of some bread and then threw in the tuft of silk. The silk was immediately untangled as if most perfectly shiven and the fibres began spinning themselves.

Having spun the silk, Eglė implored her husband to permit her to take leave for at least a few days so that she might visit her old homestead. This time her husband brought out iron slippers and said: "When you have these slippers worn out, then you may be on your way to visit your family."

Eglė donned the slippers and started to walk and scuff on stone and brick whatever chanced her way, but the slippers were thick and hard and would not be worn through. It was clear that whether or not she walked the slippers never be worn out. They were good for life.

Once again Eglė went to ask the advice of the sorceress who told her to take the slippers to the blacksmith and ask him to let them smolder in the forge. Eglė did this, and after their baking she was able to wear the slippers through in three days.

For the third time Eglė pleaded with her husband that he permit her to visit her family.

"Very well," said the adder, "but before going you must bake at least one rabbit-pie to present to the waiting children of your brothers and other relatives." The husband commanded that all the dishes and receptacles be removed so that she might have a difficult time in baking. Again poor Eglė worried and wondered how she might ever carry water without a pail, and mix batter without a bowl, and once again she turned to the wise counsel of the sorceress. "With some leaven that will remain after the kneading," said the sorceress, "form a sieve and with that sieve bring water and you will be able to mix within it the rabbit pie." Eglė

did accordingly. She formed a batter sieve, brought water and mixed a rabbit pie to bake.

With the rabbit pie baked, Eglė bade farewell to her neighbors and, accompanied by her husband, she and her children took leave for her father's home. Eglė's husband ascended with them to the sea level and brought them to the shore. While bidding them adieu, he commanded that they must not visit for a period longer than nine days. "On returning," he said, "come only by yourself with the children. Let no one else come with you. When you reach the seashore call:

"O Osier, Dearest Osier. *Žilvine, Žilvinėli,*
If thou art alive..... *Jei tu gyvas —*
Let milk foam..... *Pieno puta,*
But if dead..... *Jei negyvas —*
Let blood foam."..... *Kraujo puta."*

"And if you see upon the sea waters foam of milk floating," he said, "then know that I am still alive, but if you shall see floating a foam of blood, then the end has come to me. I warn you, my children, not to mention to anyone how I am to be called upon." After saying these things, he took leave, wishing them a happy holiday and happy return.

Eglė's return to her father's land caused a great furor and joy to the many members of her family and neighbors. Everyone came to see her and to ask about her life in the adder kingdom. Eglė told them her story. They feted her and spoke kindly to her and so happy were the days Eglė hardly realized that nine days had passed.

In the meantime Eglė's brothers and parents were scheming how to prevent her return to the adder kingdom. They concluded, first, that they must discover by what name Eglė called her husband and how she would call upon him if she were returning to the seashore. "When we learn this, we will go to the seashore and call him forth. Then we shall kill him."

Agreeing to this plan, they called first upon Eglė's eldest son, Oak. Bringing Oak to the forest and surrounding him, Eglė's brothers tried to learn from him his father's name, but Oak pleaded ignorance and said firmly that he had no knowledge of the name of his father. He was beaten and threatened but Oak persisted in his refusal. When released, Oak was told under threat of further violence to keep silent about what they had done. On the following day, Ash was led to the forest, and then Birch, but neither of them would tell their father's name. Finally Eglė's daughter was led to the forest. At first, Trembling-Aspen insisted she knew nothing of her father's name, but upon seeing the switches with which they threatened to beat her, she became frightened and revealed the secret.

Immediately afterwards the twelve brothers, taking their scythes with them, went to the seashore and called upon Eglė's husband in the manner they were told by Trembling-Aspen. As Osier reached the shore, the men fell upon him without warning and chopped him into bits. Returning home, the brothers said nothing to Eglė.

With the passing of the ninth day, Eglė took leave of her family and friends and went to the

THE WHITE HOUSE

Washington

September 12, 1991

On September 11, President Bush hosted a meeting at the White House with the heads of Baltic Legations.

During his remarks, the President paid tribute to those who fought for years for Baltic freedom. After which, he outlined a series of initiatives designed to help the Baltic States to transform their markets to free ones. The United States will:

Sponsor Estonia, Latvia, and Lithuania for membership in the United Nations at the General Assembly on September 17;

Unfreeze the financial assets that the United States has safeguarded for the Baltics for over 50 years;

Move quickly to extend Most Favored Nation treatment and many other assistance packages;

Encourage Baltic membership in the International Monetary Fund, World Bank, and a host of other international economic institutions that are vital to integration;

Work to provide technical assistance and other programs under the Support for Eastern European Democracies Act; and

Establish a Peace Corps program for all three Baltic States.

Deb Amend

*Special Assistant to the President
for Communications*

seashore. On reaching the shore, Eglė called upon her husband in the prescribed manner. The sea rose and trembled from its very bed and Eglė beheld, floating on the waves, a bloody foam. She heard her husband's voice: "Your twelve brothers have destroyed me, chopping me up with their scythes. My call was betrayed by Trembling-Aspen, our beloved daughter!"

Very sad was this news to Eglė. She wept bitterly, but turning to the children she spoke: Trembling-Aspen first she cursed:

May you turn into a Trembling Aspen,
May you tremble day and night,
May you be washed only by rain,
May you be combed only by wind.

Turning to the sons, Eglė said:

You, dear sons, stand erect,
And become trees of strength.
While I, Eglė, (the Fir), as your mother,
Shall remain forevermore.

After uttering this, the transfiguration took place.

The Oak, Ash and Birch became our strongest trees, while Trembling-Aspen, even unto this day, is small and weak, and when the winds blow, she immediately begins to tremble.

*From "Evening Song"
by Vytautas F. Beliajus*

BALTIC ASSETS IN THE UNITED STATES

Estonian, Latvian and Lithuanian assets subject to the jurisdiction of the United States were frozen by Executive order on June 10, 1940, under the authority of the Trading with the Enemy Act. The "freeze" is administered by Treasury's Office of Foreign Assets Control, which on August 29 identified the assets as follows:

Estonia

\$29.2 million in gold (\$354 per ounce) held in the Federal Reserve Bank of New York in the name of the Bank for International Settlements, which is holding it in the name of the Bank of Estonia.

In addition, there is some \$300,000 in frozen private assets held in small banks and state abandoned property offices throughout the United States. The largest single deposit is \$75,000.

Latvia

\$23.1 million in gold (\$354 per ounce) held in the Federal Reserve Bank of New York in the name of Latvia. That Bank also holds \$8.6 million in Latvian-owned U.S. Government securities.

In addition, there is some \$500,000 in frozen private assets held in small banks and state abandoned property offices throughout the United States. The largest single deposit is \$254,000.

Lithuania

\$700 is held in the Federal Reserve Bank of New York.

In addition, there is some \$180,000 in frozen private assets held in small banks and state abandoned property offices throughout the United States. The largest single deposit is \$36,000.

*From letter from Sichan A. Siv
Deputy Assistant to the President
for Public Liaison
Sept. 12, 1991*

STATE DEPARTMENT SEEKS LITHUANIAN INTERPRETERS

The U.S. Department of State is seeking individuals interested in serving as free-lance Lithuanian interpreters. Promising applicants will be tested by the Department. Successful candidates would serve primarily as escort-interpreters for distinguished Lithuanian visitors invited to the United States under the International Visitor Program. The average duration of such travel assignments is thirty days.

Applicants must have a strong command of Lithuanian and English, at least four years U.S. residence, working papers, and preferably a college degree.

For further information, you may call Ms. Erica Ginsberg collect at (202) 647-3493 or write to: **Interpreting Division, Room 2212,**

**Office of Language Services
U.S. Department of State
Washington, DC 20520-2204
Attn. Ms. Erica Ginsberg**

REHABILITATION OF LITHUANIANS CONVICTED BY NAZI AND SOVIET REGIMES

The *New York Times*, Sept. 5, 1991 carried a story by correspondent Stephen Kinzer "Lithuania Starts to Wipe Out Convictions for War Crimes," which states that the Lithuanian government "has begun issuing certificates of exoneration for thousands of people who had been condemned as Nazi war criminals by Soviet courts."

A law passed by the Lithuanian Parliament on May 2, 1990 provides for the restoration of civil rights to inhabitants of Lithuania who suffered repression for resisting the Nazi and Soviet occupation regimes in Lithuania. As Mr. Kinzar points out, this law "specifically exempted those guilty of genocide and the murder of civilians" from the eligibility for rehabilitation.

A translation of the May 2 law follows.

LAW OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA ON THE RESTORATION OF RIGHTS TO INDIVIDUALS REPPRESSED FOR RESISTING REGIMES OF OCCUPATION

The Supreme Council of the Republic of Lithuania, stating that resistance by inhabitants of Lithuania to aggression and regimes of occupation did not contradict national and international law;

noting that repressions of those individuals were implemented by judicial and extrajudicial organs of the USSR, courts of the land and Hitlerite Germany, as well as courts of the former Lithuanian SSR;

seeking to eliminate the consequences of these repressions and to restore justice, decides:

1. To declare that inhabitants of Lithuania who were convicted or imprisoned through extrajudicial procedures or whose freedom was otherwise restricted, either in Lithuania or outside its borders, according to the RFSR criminal code (1926), other USSR republics' criminal laws, Hitlerite Germany's criminal statutes or local laws (1941-1944), for resistance to aggression and regimes of occupation, as well as those who were deported from Lithuania in the years 1940-1953 and those convicted according to the former Lithuanian SSR criminal code's articles 62, 63, 66-68, 70, 73, 79-82, 88, 89, 199.1, 210, 211, are not guilty before the Republic of Lithuania and all their civil rights are restored.

The Supreme Council of the Republic of Lithuania considers the struggle of those who participated in the resistance to have been an expression of the nation's right to self defense.

2. The provision of the first article of this law do not apply to individuals who participated in crimes of genocide or in torture and murder of unarmed civilians.

3. Those individuals to whom the first article of this law applies are to be issued certificates about the period of their conviction, imprison-

ment, exile or other restriction of their freedom as follows:

a) by the Supreme Court of the Republic of Lithuania — to individuals repressed by judicial bodies;

b) by the Procuracy of the Republic of Lithuania — to individuals repressed through extrajudicial proceedings;

c) by the Ministry of Interior of the Republic of Lithuania — to individuals who were deported.

Vytautas Landsbergis
President, Supreme Council
of the Republic of Lithuania
Vilnius, May 2, 1990
(LIC Release)

SUPREME COURT OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA

A report alleging that Nazi criminals are being rehabilitated in the Republic of Lithuania was published in the US press. This allegation is completely divorced from reality.

Indeed, quite an extensive process of rehabilitation of deportees and political prisoners repressed during the years of Soviet occupation is taking place in Lithuania. The basis and terms of this rehabilitation are established by the Republic of Lithuania Law "On the Restoration of Rights of Persons Repressed for Resistance to Occupying Regimes" of May 2, 1990. The title of the Law itself proves that subject to rehabilitation in Lithuania are persons who resisted the occupying regimes, both Soviet and Nazi, and, consequently, persons who collaborated with these regimes cannot be rehabilitated. Besides, Article 2 of this Law prescribes that persons who took part in the massacre and torturing of unarmed people, as well as in the acts of genocide, shall not be rehabilitated.

Which residents of Lithuania repressed during the Soviet occupation have been rehabilitated? First of all, the deportees who were deported only because they had some property in the independent Lithuanian state or held some official post, or were members of public organizations, as well as their family members. Also among those rehabilitated are persons imprisoned by military tribunals of the Extraordinary meeting, or by the courts of the former Lithuanian SSR for participation in the resistance struggle against the Soviet occupying regime, provided their activity was not connected with the massacre and torturing of unarmed people, and persons convicted for the so-called anti-Soviet agitation and propaganda.

Persons convicted for collaboration with the Nazis, i.e. participation in punitive units or in the massacre of Jewish people, appeal to the Procuracy of the Republic of Lithuania with requests for rehabilitation. In such instances their criminal cases are carefully checked, and, when necessary, the procuracy carries out additional investigation. Only if their criminal cases and the results of additional investigation do not prove that these persons collaborated with the Nazis or committed acts of genocide, are these persons issued certificates testifying to the restoration of their rights. Persons who collaborated with the Nazis in the massacre or tor-

Prisiuntė loterijos bilietų šakneles su aukomis:

L. Adamaitis, O. Adamaitis, A. Adomėnas, kun. V. Aleksonis, J. Andrašūnas, R. Andrews, A. Andrusis, A. Antanaitis, J. Antonitis, V. Apeikis, B. Apshaga, MD, R. Aras, A. Audronienė, S. Augaitis, P. Ažuolas.

Kun. A. Babonas, J. Babilius, E. Babrys, kun. J. Bacevičius, S. Bacevičienė, V. Bacevičius, S. Bajalienė, A. Balsienė, L. Baltrėnaitė, U. Baltrėnas, J. Baltrušičius, D. Balys, M. Banionis, G. Baranauskas, R. Barauskaitė, M. Barauskas, V. Barkus, V. Barmienė, V. Beliajus, A. Bergeron, kun. A. Bertašius, D. Bieltz, J. Blazys, J. Boley, M. Bonatienė, A. Bradley, S. Brazauskienė, A. Bražėnas, E. Bražėnas, A. Brazis, J. Briedis, J. Bruzas, kun. T. Burkauskas, V. Butkys.

V. Čekanauskas, R. Čepulis, L. Černiauskas, P. Cibulskis, A. Cizauskas, V. Cizauskas, B. Cizikaitė, S. Covalsky, Crown Escrow Corp., kun. V. Cukuras, M. Cyvas.

B. Daly, S. Damulis, kun. B. Danis, R. Dabšys, J. Daugėla, A. Daukantas, K. Deltuva, V. Deveikis, K. Devenis, J. Donnelly, J. Dovydaitis, V. Dovydaitis, kun. A. Dranginis, J. Dženkaitis, V. Dzigas.

Rūta Finestone, V. Fledžinskas, J. Fraser.

P. Gailiūnas, B. Gajauskas, A. Galdikas, I. Gailunas, P. Gauronskas, V. Gavelis, J. Genys, dr. J.B. Genys, J. Giedraitis, V. Gily, A. Goins, V. Grabauskas, A. Granosky, K. Gaudienė, J. Gričius, K. Grigaitis, P. Gruodis, Z. Grybinas, G. Gudauskienė, J. Gumbelevičius, I. Gurčinas, A. Gustaitis, R. Hirsh.

J. Ignaitis, R. Ilgūnas.

S. Jankauskas, J. Janks, J. Janušaitis, V. Janušonis, R. Jarašūnas, J. Jasinski, V. Jasiulionis, C. Jasutis, A. Jocas, P. Johnson, V. Juodvalkis, S. Jurgilienė, H. Jusionis.

J. Kairys, O. Karalienė, P. Karosas, B. Kaslas, A. Kazlauskas, R. Kerr, B. Kersys, M. Kevalaitis, A. Kijus, R. Kildišas, kun. M. Kirkilas, J. Klivecka, V. Klova, J. Kojelis, V. Koklys, A. Konce, B. Kondratas, dr. A. Kontvis, Z. Korius, kun. R. Krasauskas, J. Kriaučiūnas, prel. J. Kučingis, A. Kudirka, J. Kulikauskas, S. Kvečas.

A. Landsbergis, Lariat Motel, B. Latoza, A. Laucis, MD, J. Laučka, M. Lemberienė, V. Lemberas, L. Lenichek, K. Leonas, G. Levinskas, V. Liaukus, K. Lietuviniukas, A. Liseckas, A. Litvinas, J. Liudžius, V. Lopatauskas, F. Lubin, A. Lukas.

R. MacDonald, J. Maciulaitis, K. Majauskas, A. Maker, O. Malkauskas, A. Markevičius, J. Martin, F. Masaitis, R. Masiulionis, R. Mason, MD, V. Mathieu, A. Mažeika, P. Maželis, T. Meckauskas, L. Medelis, D. Medonis, R. Medonis, Jr., I. Medziukas, A. Merkelis, O. Merkis, V. Mickevičius, G. Mickus, J. Mikaila, P. Mikšys, C. Miles, K. Milkovaitis, A. Milunas, J. Mitkus, N. Mokus, A. Morgalis, prel. S. Morkūnas, M. Morkus, A. Mošinskis, M. Murray, Mūsų Žinios.

A. Naudžiūnas, K. Naudžius, M. Naujokaitis, N. Nyerges.

(tesinys 22 psl)

turing of unarmed people, or in committing acts of genocide, are not liable to be rehabilitated. It should be noted that the legal bodies determine whether a person participated in acts of genocide pursuant to the provisions of the Geneva Convention on Genocide.

The Procuracy and the Supreme Court of the Republic of Lithuania refused to issue certificates testifying to the restoration of their rights to approximately 2 percent of the applicants. The main reason for refusal was their collaboration with the Nazis, or participation in acts of genocide.

M. Losys
Chairman

I. Oksienė, kun. A. Olšauskas, F. Ozerites.

E. Pakulis, kun. T. Palis, B. Paliulis, M. Pango-
nis, D. Pascoe, O. Paškevičienė, K. Pauliukonis,
K. Pžemėnas, A. Pažiūrienė, G. Petkus, I. Peto-
kienė, S. Petokas, F. Petrauskas, V. Petrauskas,
S. Petravičius, J. Petronis, V. Pikelis, J. Pine, V.
Plukas, J. Prakapas, A. Pranyš, A. Prasauskas, P.
Pretkus, G. Prišmantas, V. Prižgintas, prel. J. Prun-
skis, W. Puras.

J. Radvenienė, A. Radžius, kun. Raila, V. Ralys, L.
Raslavičius, J. Raugalis, V. Raulinaitis, K. Razau-
skas, E. Ribokienė, R. Ringys, V. Rociūnas, kun.
A. Rubšys, P. Rudaitis, J. Rudzevičius, J.
Rumbergs, J. Ryan.

A. Sabaliauskas, J. Sacoolidge, V. Sakalauskas,
R. Sakienė, D. Saltis, J. Salys, W. Savage, A. Sekas,
B. Seliukas, C. Sestokas, M. Shalins, A. Simutis,
J. Simutis, L. Simutis (AK), L. Simutis (IL), V.
Sinkus, E. Sinkys, Sisters of the Immaculate Con-
ception, Sister Virginia, A. Skridulis, J. Skrinskas,
MD, V. Sky, V. Smailis, S. Smažienė, kun. Z.
Smilga, M. Sodeika, J. Sprein, V. Stadalnikas, P.
Staniškis, M. Stark, J. Statkus, A. Stasas, J.
Stempužis, H. Stevens, J. Stiklorius, E. Stirbienė,
E. Stočkus, M. Strupes, J. Stukas, PhD, O. Suman-
tienė, D. Surantas, MD, S. Sviderskienė, E. Swetik,
dr. J. Šalna, V. Šaras, E. Šepikienė, J. Šepikas, V.
Šeštokas, J. Šimonis, K. Šipaila, B. Širvinskaitė,
R. Šlepetys, dr. K. Šukys, dr. P. Švarcas, L. Švelnis.

E. Tamas, V. Tamošiūnas, D. Templer, A. Trainis,
A. Trečiokienė, A. Tumas.

P. Uknes, M. Urban, V. Urbonas, V. Utara, A.
Uždavinis.

D. Vailokaitis, J. Vaineikies, A. Vakselis, A.
Valavičius, V. Valentin, M. Valiukėnas, J. Valley,
L. Valys, V. Varnas, V. Vaksys, V. Velža, A. Ven-
ckunas, B. Venckienė, A. Vidugirienė, E. Vilkas,
M. Vingis, P. Visvydas, J. Vitėnas.

S. Waitek, P. Walinsky, M. Wasilewski.

T. Yakutis, M. Yanauskas.

C. Zekus, V. Zelenis, B. Žemaitis, M. Žemaitis, M.
Žiemelis, P. Zounes, J. Žukas, M. Žymantienė.

*Visiems prisiuntusiems aukas už laimėjimų
knygutes, tuo pačiu parėmusiems "Lietuvių
Dienos" žurnalą, širdingai AČIŪ!*

Redakcija

"LIETUVIŲ DIENŲ" ŽURNALO

loterijos laimėtojai:

I-mą dovaną kun. J. Domeikos paveikslą —
R. Dabšys, Los Angeles, CA

II-ą 300 dol. pinigais —

B. Covalesky, M.D., Randolph, NJ
III-ą Medžio drožinį (lėkštę) —

A. Mošinskienė, Los Angeles, CA
Kitas dovanas (knygas, plokšteles) —

A. Lietuvininkas (IL), R. Barauskaitė (CA),
R. K. Vidžiūnienė (CA), K. Sipaila (laimėjo
2) (NJ), E. Daukantas (CA), E. Veimeris (CA),
K. Pažemėnas (CA), A. Uždavinys (MI), P.
Čibulskis (IL), J. Kriaučiūnas (CT).

— — — — — NUOŠIRDUS AČIŪ

Kad "Lietuvių Dienų" žurnalo piknikas puikiai
pasisekė, esam dėkingi visiems savo darbu daug
prisidėjusiems: anglų kalbos skyriaus red.
Arūnui Barkui ir Aldonai Venskutei, dir-
busiems prie bilietų, Vytautui Barkui ir Emiliui
Veimeriui — girdžiusiems ištroškusius, muzika
linksminusiam "piknikaujančius" — Pauliui
Jasiukoniui, knygas platinusiam Valentinui
Varnui.

Už skanūs pietus ačiū Antaninai Uldukienei,
M. Kantienei ir Juditai Paškauskienei.

Kad netruko gėrimų ir loterija ėjo sklandžiai
ačiū Vincui Skiriui.

Bet didžiausias AČIŪ visiems "piknikauto-
jams", gausiai atsilankiusiems ir parėmusiems
žurnalą.

Į pikniką atsilankė ir pirmasis "Lietuvių
Dienų" žurnalo redaktorius Juozas Vitėnas iš
Washington, jį pristatė ilgametis L.D.
redaktorius poetas Bernardas Brazdžionis.

Antanas F. Skirius
Leidėjas

STAMBI AUKA "LIETUVIŲ DIENŲ" ŽURNALUI

Rugsėjo 1 d., "Lietuvių Dienų" žurnalo
metinio pikniko metu, žurnalo leidėjui A.
Skiriui Ramiojo Vandenyno Rajono Skautų
Onos Motiekienės Palikimo Komiteto atstovas
įteikė 500 dol. čekį, kartu su idomiu laišku.
"Gerb. p. Skiriau, įvertindami Jūsų svarbų,
nors ir sunkų darbą, siunčiame 500 dol. auką
'Lietuvių Dienoms' paremti. Mes suprantame
kiek daug 'Lietuvių Dienos' prisideda prie
kovos už Lietuvos nepriklausomybę ir prie
kultūrinio lietuvių gyvenimo. Taip pat mes, Los
Angeles skautai, esame dėkingi 'Lietuviai
Amerikos Vakaruose' už spausdinimą mūsų
pranešimų ir aprašymų apie mūsų veiklą.

A.a. ponija Ona Motiekienė Lietuvoje gyveno
Kaune. Per Antrą Pasaulinį Karą, žuvo jos pir-
mas vyras ir mažamečiai — dukrelė ir sūnelis.
Šią tragediją ji sunkiai pergyveno. Apie 30
metų gyveno Los Angeles, buvo veikli lietuvių
kolonijos narė ir priklausė eilei lietuvių
organizacijų. Gyva būdama stambiai aukojo
Skautams, Spinduliui, Šeštadieninei mokyklai
ir kitoms organizacijoms. Paskutiniaisiais metais
buvo labai pamilus skautus ir lankėsi Rambyno
stovyklavietėje, kur ji buvo apdovanota medaliu
Už nuopelnus.

Los Angeles skautai, žinodami, kad ji gyva
būdama rėmė lietuvių spaudą, nori pasidalinti
jos palikimu su jumis. Prašome, kad 'Lietuvių
Dienų' skaitytojai prisimintų ją savo maldose.

Su pagarba

Albinas Sekas
Birutė Viskantienė

Rugpiučio 30, 1991".

AKAI • SANYO • JVC • SEIKO • TOSHIBA • CASIO • SHARP • MINOLTA • CITIZEN • SONY • NEC

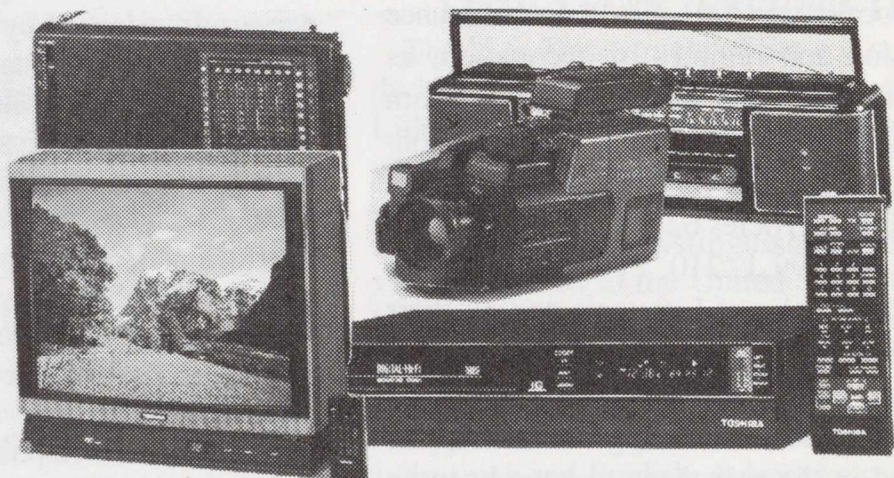
Pirmoji rusų parduotuvė Los Angeles parduodanti **STEREO — VIDEO — RADIO — FOTO APARATUS**, tinkančius
Sovietų Sąjungos sistemai.

EVROPA ELECTRONICS

□ Esame pirmoji įstaiga Los Angeles, siunčianti siun-
tinius sudarytus iš mūsų krautuvėje pirktų prekių, į
Lietuvą ir kitus Sovietų Sąjungos kraštus, **muitą
apmokant čia.**

□ Parduodame japonų gamybos televizijos, video
aparatus, telefonus, video-magnetofonus tinkančius
Europos arba Amerikos sistemoms

□ Tikrai pas mus gausite kvalifikuotų tarnautojų
patarimus kokios prekės turi paklausą Lietuvoje

Krautuvė atdara: kasdieną 11 — 8 v.v., sekmadieniais 12 — 5 v.v.

EVROPA ELECTRONICS
7117 SUNSET BOULEVARD, SUNSET GALERIA, HOLLYWOOD, CA
Tel. : (213) 851-8401

Kampas La Brea, šalia El Pollo Loco ir Wendy's. 1 val. mašinos pastatymas veltui.

LIETUVIŲ DIENOS

LIETUVIŲ RADIO PROGRAMOS

Žurnalo ir knygų
PLATINTOJAI

J. A. V-se

Boston, MA—Baltic Associates
P.O. Box 1406 GMF
Boston, MA 02205

Chicago, IL—"Patria",
2646 W. 71st St.
Chicago, IL 60629

"Gifts International"
2501 W. 71st St.
Chicago, IL 60629

Balzekas Museum
of Lithuanian Culture
6500 So. Pulaski Rd.
Chicago, IL 60629

"Sėklyčia"
2715 W. 71st Street
Chicago, IL 60629

Cleveland, Ohio—Dievo Motinos par.
knygynas
64 East 226th St.
Euclid, OH 44123

Detroit, Mich.—Šv. Antano parapijos
spaudos kioskas
1984 — 25th St.
Detroit, MI 48216

Los Angeles—D. Domkienė
Šv. Kazimiero par.
Spaudos kioskas
2718 St. George St.
Los Angeles, CA 90027

AUSTRALIJOJE
A. Kubilius
131 Crozier Ave.
Edwarston, SA 5039
K. Pocius
6-8 Eastray St.
Norwood, SA 5067

KANADOJE
V. Aušrotas
29 Sun Row Drive
Weston, Ont M9P 3H5
S. Prakapas
49 Norseman St.
Toronto, Ont. M8Z 2P7
J. Šiaučiulis
1465 Rue de Seve
Montreal, Que M4E 2A8

BALTIC BAKERY

Savininkai — **ANKŲ ŠEIMA**
4627 So. Hermitage, Chicago, IL. 60629 Tel.: (312) LA3—1510
ir
2616 West 69th Street, Chicago, IL 60629 Tel.: (312) 737—6784

Siunčiame duoną ir raguolius į visas Amerikos dalis

PRAŠOME!

Pagal savo išgales aukoti **TAUTOS FONDUI**
savo uždaviniais vykdyti **Lietuvos Laisvės išdui** — **laisvajai Lietuvai**
padėti atsistatyti, **6-mis kalbomis ELTOS** informacijoms leisti, radijo
transliacijoms į okupuotą Lietuvą finansuoti ir politiniams kalinams
gelbėti. Nepamirškite tam tikrą procentą ir savo testamente įrašyti:
Non-profit. Tax Exempt Corporation
LITHUANIAN NATIONAL FOUNDATION
P. O. Box 21073, Woodhaven, NY 11421

kurios bendradarbiauja su "Lietuvių Dienomis"

LOS ANGELES, CA
KALIFORNIJOS LIETUVIŲ RADIO
LITHUANIAN MELODIES
Stotis KTYM, banga 1460 AM
Šeštadieniais 12:30 — 1:00 p.p.
Vytautas Šeštokas — pirmininkas
Vladas Gilys - koordinatorius
3329½ Atwater Ave., Los Angeles,
CA 90039. Tel.: (213) 662-6906

BALTIMORE, MD
"RADIO VALANDĖLĖ LIETUVIAMS"
Girdima sekmadienio rytais nuo
10:30 iki 11:00
WBMD — 750 Kilocycles
Programos vedėjas:
J. Kęstutis Laskauskas,
1312 Birch Ave.,
Baltimore, MD 21227. Tel.: 242-1779

BOSTON, MASS.
LAISVĖS VARPAS
Sekmadieniais
9:00 — 10:00 val. ryto
iš WCAV — FM 98
Petras Viščinis, vedėjas
173 Arthur St., Brockton, MA 02402
Telefonas: (508) 586-7209

CHICAGO, IL
Lithuanian-American Radio
— Amerikos Lietuvių Radijo —
Sekmadieniais
nuo 7 val. iki 8 val. ryto
iš WCEV stoties 1450 AM banga
Programos vedėjai:
Anatolijus Šlutas
Anglų kalbos skyrelis:
Frances Šlutienė
2638 W. 71st St. Chicago, IL 60629
Tel.: (312) 778-2100

LIETUVOS AIDAI
Kasdien
nuo pirmadienio iki penktadienio
8:30 val. vakaro
Visos laidos iš tos pačios stoties
WCEV 1450 AM banga
Programos vedėja
Kazė Brazdžionytė
511 So. Nolton Ave.
WILLOW SPRINGS, IL 60480
Tel.: (312) 839-2511

CLEVELAND, OHIO
LIETUVIŲ RADIO PROGRAMA
TĖVYNĖS GARSAI
Girdima sekmadieniais
6:00-7:00 val. vakaro
Stotis WCPN, banga FM 90.3
Vedėjas — Juozas Stempužis
4249 Lambert Rd.,
Cleveland, Ohio 44121
Tel.: (216) 382-9268

DETROIT, MICH.
Lietuviškas Balsas
Lithuanian Voice
WCAR — 1090 Banga LIVONIA
Sekmadieniais 8:30 iki 9:00 val. ryto
Visais programos reikalais kreiptis:
KAZYS GOGELIS
13436 Garfield, Detroit, MI 48239
Tel.: 535-6683

LIETUVIŠKŲ MELODIJŲ
RADIO VALANDĖLĖ
WPON — 1460 AM
Pirmadieniais ir penktadieniais
nuo 3:00 iki 4:00 val. vakaro
Programos vedėjas:
ALGIS ZAPARACKAS
Bendradarbiai: Ant. Zaparackas,
Algis Lapšys, Edv. Skiotys
2222 Franklin Rd.
Bloomfield Hills, MI 48013

HARTFORD, CONN.
TĖVYNĖS GARSAI
WRYM — 840 AM
Sekmadieniais 10:30 — 11:30 v. r.
Programos vedėjas
A. Dragūnevičius
127 Wellington Dr.,
Farmington, CT 06032
Tel.: (203) 677-8567

Bendradarbiai:
Zita Dapkienė, Alfonsas Dzikas
Longinas Kapeckas
Leonas Lėtas-Adamkevičius
ižd. Alis Simonaitis

HOT SPRINGS, ARK
LITHUANIAN BROADCASTING SPA
LEISKIT Į TĖVYNĘ
Girdima sekmadienio rytais 9:30 v.
iš KIXT — 1420 AM banga
Vedėja: Salomėja Šmaizienė
204 Hilltop Drive, Hot Springs,
AR 71913. Tel.: (501) 321-9641

PITTSBURGH, PA
The First Lithuanian Radio Program
in Pittsburgh, Pennsylvania
Pittsburgh, PA — WPIT — 730 kc.
Sekmadieniais 12:30 — 1:00 p.m.

Programos vedėjai:
Povilas ir Gertrude Dargiai
Visais reikalais kreiptis:
2040 Spring Hill Rd.,
Pittsburgh, PA 15243

ROMA, ITALIJA
ROMOS RADIJAS
Transliuojamas kasdien nuo 20:50
iki 21:10 v.v. Vidurio Europos laiku
41.15 ir 50.34 metrų bangomis
Vedėjas — Dr. J. Gailius
Circonvallazione NOMETANA 162

NEW JERSEY — NEW YORK
"LIETUVOS ATSIMINIMAI"
radijo val. girdima sekmadieniais
2 — 3 val. p.p.
iš Seton Hall Universiteto stoties
89.5 FM banga
MUSIC OF LITHUANIA programos,
vedamos anglų kalba
iš tos pačios stoties, girdimos
sekmadieniais 1 — 2 v.p.p.
Dr. J. J. Stukas — direktorius
234 Sunlit Dr., Watchung, NJ 07060
Tel.: (908) 753-5636

LAISVĖS ŽIBURYS
Girdima kiekvieną sekmadienį
nuo 9 iki 10 v. ryto iš WNWK stoties
105.9 FM banga
Vedėjas — Romas Kezys
217-25 54th Ave., Bayside, NY 11364
Tel.: (718) 229-9134

ROCHESTER, NEW YORK
DAINOS AIDAS
Sekmadieniais 9:00 iki 9:30 v. ryto
stotis WZZI — FM 91.5 mc.
Išlaiko Lietuvių Radijo Klubas
Klubo valdyba: Al Gečas, pirm.,
R. Kiršteinis, vice-pirm.,
J. Krokytė, sekr.,
Rūta Ilgūnaitė, išd.,
L. Laukaitienė, narė.
320 Durnan St.,
Rochester, NY 14621

WATERBURY, CONN.
LIETUVOS PRISIMINIMAI
Sekmadieniais 7:15 — 8:00 val. ryto
WNTY — AM 99
Southington, CT
Vedėjas — Antanas Paliulis
105 Sunnyside Ave.,
Waterbury, CT 06708,
Tel.: (203) 756-1874

MONTREAL, CANADA
LIETUVIŠKAS PUSVALANDIS
Kiekvieną trečiadienį 11:30 v. ryto
CFMB stotis — Banga 1410
Programos vedėjas —
L. Stankevičius
1053 Cr. Albanel, Duverney, P. Q.
Canada, Tel.: 669-8834

TORONTO, ONT., CANADA
TĖVYNĖS PRISIMINIMAI
Įsteigta 1951 m.
Sekmadieniais 2:00 iki 2:30 v. p.p.
iš CHIN stoties. Banga 100.7 FM
Programos vedėja
Violeta Simanavičiūtė-Laurinavičienė
51 Patricia Dr., Toronto, Ont.
M4C 5K2, Canada
Tel.: (416) 690-3416

VATIKANAS, ITALIJA
Programa transliuojama
8 kartus savaitėje.
Sekmad. rytais 10:30 — 11:00
Lietuvos laiku ir kiekvieną vakarą
20:15 — 20:30 Lietuvos laiku
Bangos: 31, 25, 19 ir 196 metrų.
Vedėjas —
Kun. V. Kaziūnas
Adresas: Sezione Lituania,
Stazione Radio
CITTA DEL VATICANO

